

Карлос Кастанеда

Колелото на времето

ВЪВЕДЕНИЕ

Тези поредици от специално подбрани извадки са извлечени от първите осем книги, които съм написал за света на шаманите от древно Мексико. Извадките са взети направо от обясненията, които ми даваше в качеството ми на антрополог моят учител и наставник дон Хуан Матус, шаман и индианец яки от Мексико. Той принадлежеше към една приемствена линия на шамани, която води началото си още от шаманите, живели в Мексико от древни времена.

Дон Хуан Матус ме въвеждаше по възможно най-резултатния начин в своя свят, който естествено беше светът на тези шамани от древността. Така че дон Хуан беше от основно значение за мен. Той знаеше, че съществува друга сфера на реалността, една сфера, която не е нито илюзорна, нито продукт от изблици на въображението. За дон Хуан и останалите шамани, негови сподвижници, които бяха петнадесет, светът на шаманите от древността беше толкова реален и прагматичен, както всяко друго нещо.

Тази творба започна като най-прост опит да се подбере една поредица от мисли, сентенции и схващания от древното знание на тези шамани, които биха били интересни за препрочита не и размисъл. Но с напредването на работата тя започна да се отклонява в една непредвидена посока: осъзнах, че извадките са заредени с изключителна собствена енергия. Те започнаха да разкриват един скрит ход на мисли, който изобщо не бях забелязвал преди. Те очертаваха посоката, която бях следвали обясненията на дон Хуан в течение на тези тринадесет години, през които той ме напътстваше като свой ученик.

По-добре от всякаква понятийна система тези извадки разкриваха неподозираната и неотклонна линия на действие, която дон Хуан бе следвал, за да подтиква и улеснява навлизането ми в неговия свят. Стана ми напълно ясно, че щом дон Хуан бе следвал тази линия на действие, това явно трябва да е било пътят, по който собственият му учител го е въвеждал в света на шаманите.

Линията на действие на дон Хуан Матус представляваше съзнателен опит да ме въведе в друга познавателна система, както я нарече той. Под познавателна система той имаше предвид стандартното определение за познание: „процесите, които отговарят за осъзнаването на всекидневния живот, процеси, които включват памет, опит, възприятие и

умелото използване на езика“. Според дон Хуан познавателната система на шаманите от древно Мексико наистина е различна от системата на обикновения човек.

Следвайки логиката и начина на съждение, които бях усвоил като студент по обществени науки, аз трябваше да отхвърля твърдението му. Многократно посочвах на дон Хуан, че това твърдение е нелепо. За мен то в най-добрия случай представляваше интелектуално отклонение.

Нужни бяха тринадесет години усилена работа от негова и моя страна, за да се разклати вярата ми в общоприетата познавателна система, която прави понятен заобикалящия ни свят. Това преосмисляне ме доведе до много особено състояние: едно съмнение в иначе безрезервното приемане на познавателните процеси на нашия всекидневен свят.

След тринадесет години на тежки изпитания аз установих, макар и против волята си, че дон Хуан Матус наистина действа от друга гледна точка. Следователно шаманите от древно Мексико трябва да са имали друга познавателна система. Но мисълта да призная това ме изгаряше до дъното на душата ми. Чувствах се като изменник. Струваше ми се, че огласявам най-потресаваща ерес.

Когато усети, че е преодолял най-яръстната ми съпротива, дон Хуан ме въведе колкото можа по-дълбоко в своите възгледи и аз трябваше да призная безрезервно, че в света на шаманите практикуващите съдят за света от такава гледна точка, която е невъзможно да се опише със средствата на нашите схващания. Те например възприемаха енергията, както протича свободно из Вселената, енергия, свободна от всякаква социализация и словесен израз, чиста вибрираща енергия. Те наричаха това възприятие виждане.

Първата цел на дон Хуан бе да ми помогне да възприемам енергията, протичаща из Вселената. В света на шаманите да възприемаш енергията по този начин е първата, задължителна стъпка към по-всеобхватната и свободна гледна точка на една различна познавателна система. За да предизвика у мен реакцията, наречена виждане, дон Хуан използваше съвсем непознати за мен познавателни елементи. Един от най-важните такива елементи, който той наричаше преглед, представляваше систематично, най-подробно изследване на собствения живот, фрагмент по фрагмент, преглед, който не се прави с критично отношение или с цел да се открият грешки, а като усилие да разбереш собствения си живот и да промениш хода му. Дон Хуан твърдеше, че веднъж направи ли практикуващият този преглед на живота си по безпристрастния начин, който се изисква за това, вече му е невъзможно да се върне към същия

начин на живот.

Според дон Хуан да виждаш енергията, както протича из Вселената, означаваше способност да видиш човека като сияйно яйце или сияйно кълбо от енергия, както и да можеш да различиш в това светещо кълбо от енергия определени черти, които са общи за всички хора, като например една ярка блестяща точка в това само по себе си светещо кълбо от енергия. Според шаманите именно в тази ярка точка, която те наричат събирателна точка, се събира възприятието. Те могли да развият логически тази мисъл до извода, че ние опознаваме света именно чрез тази ярка точка. Колкото и странно да изглежда, дон Хуан беше прав, в смисъл, че точно това всъщност ставаше.

Следователно възприятието на шаманите се подчиняваше на различен процес в сравнение с възприятието на обикновения човек. Шаманите твърдят, че непосредственото възприемане на енергията ги довело до нещо, което те наричат енергийни факти. Под енергиен факт те имат предвид представа, получена чрез непосредственото виждане на енергията, което води до окончателни и неопровержими заключения; те не подлежат на подправяне или фалшифициране по умозрителен път или на опити да се нагодят към нашата стандартна система на интерпретация.

Дон Хуан казваше, че за шаманите от неговата приемствена линия е енергиен факт, че светът около нас се определя от познавателните процеси, а тези процеси не са неизменни, не са даденост. Те са въпрос на заучаване, практика и използване. Тази мисъл се разгръща по-нататък до друг енергиен факт: стандартните познавателни процеси са резултат от възпитанието ни и нищо повече.

Дон Хуан Матус знаеше, без сянка от съмнение, че всяко нещо, което ми разказва за познавателната система на шаманите от древно Мексико, е реалност. Освен всичко друго той беше и нагуал, което за практикуващите шамани означава естествен водач, личност, способна да вижда енергийни факти, без изобщо да си навреди. Затова той беше в състояние да води успешно своите сподвижници по пътища на мисълта и възприятието, които е невъзможно да се опишат.

Преценявайки всички факти от познавателния свят на дон Хуан, с които той ме запозна, аз стигнах до заключението, което и той самият споделяше – че най-важният елемент в този свят е понятието намерение. За шаманите от древно Мексико намерение е силата, която могат да визуализират, когато виждат енергията както протича във Вселената. Те го наричат всепроникваща сила, която участва във всеки аспект на времето

и пространството. То е скритият импулс зад всяко нещо; но най-неоценимото му качество според тези шамани е, че намерението – една чиста абстракция – е най-тясно свързано с човека. Човек винаги може да го използва. Шаманите от древно Мексико осъзнали, че единственият начин да се въздейства над тази сила е чрез безупречно поведение. Само един изключително дисциплиниран практикуващ би могъл да се опита да постигне такъв подвиг.

Друг изключителен елемент от тази необичайна познавателна система на шаманите е начинът, по който разбират и използват понятията за време и пространство. За тях времето и пространството не са същите тези явления, които присъстват в нашия живот като съставна част от обичайната ни познавателна система. За обикновения човек стандартното определение за време е „непространствен континуум, при който събитията стават в явно необратима последователност от минало през настояще към бъдеще“. А пространство се определя като „безкрайно разпространение на триизмерното поле, в което съществуват звездите и галактиките; Вселената“.

За шаманите от древно Мексико времето представлява нещо като мисъл; мисъл, мислена от нещо, невъобразимо по величината си. Техният логичен довод е, че човекът, бидейки част от тази мисъл, мислена от сили, непостижими за неговите умствени способности, все пак съдържа един малък процент от тази мисъл – процент, който при определени обстоятелства на изключителна дисциплина може да се възстанови.

Според тези шамани пространството е абстрактна сфера на дейност. Те го наричат безкрайност и го смятат за пълната съвкупност от всички действия на живите същества. За тях пространството е нещо подосегаемо, нещо почти земно. В абстрактната формулировка на пространството те сякаш разполагали с по-голям процент. Според тълкуванията, които ми даваше дон Хуан, шаманите от древно Мексико никога не са разглеждали времето и пространството като такива мъгляви абстракции, каквито са те за нас. За тях и времето, и пространството, колкото и да са непонятни като формулировка, са просто част от човека.

Друг познавателен елемент у тези шамани е тъй нареченото колело на времето. В обяснението си за колелото на времето те го оприличават на тунел с безкрайна дължина и ширина, тунел с отражателни бразди. Всяка бразда е безкрайна и техният брой е безкраен. Живите същества по силата на самия живот са заставени да гледат само в по една бразда. А да гледаш само в една бразда означава да си впримчен в нея, да изживяваш само тази бразда.

Крайната цел на един воин е чрез дълбока дисциплина да съсредоточава непоколебимото си внимание над колелото на времето, за да го накара да се завърти. Воините, които са успявали да завъртят колелото на времето, могат да гледат в която и да било бразда и да извлекат от нея каквото поискат. За един воин да се освободи от обсебващата сила, която го заставя да гледа само в една бразда, означава, че може да гледа и в двете посоки – как времето отминава или приближава към него.

Разглеждано по този начин, колелото на времето представлява едно изключително силно въздействие над целия живот на воина и дори отвъд него, какъвто е случаят с извадките в тази книга. Те сякаш са нишка, изтеглена от кълбо, което има свой собствен живот. Това кълбо, според обясненията в познавателната система на шаманите, представлява колелото на времето.

Под въздействието на колелото на времето се оказва, че тази книга пое посока, която не беше предвидена в първоначалния план. Извадките от само себе си се превърнаха във водещия фактор и ме заставиха да се придържам колкото е възможно по-близо до духа, в който са ми били давани – дух на немногословност и крайна прямота.

Нещо друго, което безуспешно се опитах да направя с извадките, бе да ги организирам и подреда по категории – за по-лесно четене. Обаче всякакъв опит за категоризация на извадките се оказа несъстоятелен. Невъзможно бе да се опрелят условни смислови категории, които биха отговаряли на нещо толкова неопределено и необятно като един цял познавателен свят.

Единственото, което ми оставаше, бе да следвам самите извадки и да ги оставя те да очертаят системата на мислене и светоусещане, която шаманите от древно Мексико имат за живота, смъртта, Вселената, енергията. Това са мисли, които показват как шаманите са разбирали не само Вселената, но и процесите на живот и съвместно съществуване в нашия свят. И дори нещо по-важно – те посочват, че е възможно човек да се ползва от двете познавателни системи, без изобщо да си навреди.

ИЗВАДКИ ОТ „УЧЕНИЕТО НА ДОН ХУАН“

Силата се основава на вида знание, което човек притежава. Какъв смисъл има да знаем непотребни неща? Те няма да ни подготвят за неизбежната ни среща с непознатото.

Нищо на този свят не е даром. Каквото и да имаме да научим, ние трябва да го научаваме по труден път.

Човек тръгва към знанието, както се тръгва на война – нащрек, със страх, с респект и с абсолютна увереност. Тръгне ли към знанието или на война по всякакъв друг начин, е грешка и направи ли я, човек може и изобщо да не доживее, за да се разкайва за това.

Когато човек е изпълнил тези четири изисквания – да бъде нащрек, да изпитва страх, респект и абсолютна увереност, – не може да направи грешки, за които да плаща; при такива условия той не може да се заплита в действията си като глупак. Ако такъв човек се провали или претърпи поражение, той ще е загубил само една битка и няма мъчително да съжалява за това.

Когато мислиш прекалено много за себе си, това ужасно изтощава. В такова положение човек е глух и сляп за всичко останало. Самото изтощение не му позволява да вижда чудесата навсякъде около себе си.

Всеки път, когато човек се залавя да учи, той трябва да работи до предела на възможностите си, а границите на това, което ще научи, са определени от собствената му природа. Затова няма никакъв смисъл да се говори за знанието. Страхът от знанието е нещо естествено; всеки го е изпитвал и в това отношение нищо не може да се направи. Но колкото и да ни плаши знанието, още по-ужасно е да си представиш човек без знание.

Да се ядосва човек от хората, значи да придава значение на постъпките им. На всяка цена трябва да се освобождава от такива чувства. Човешките постъпки не могат да бъдат толкова важни, че да го отклонят от единствената съществена алтернатива – нашата неотменна среща с безкрайността.

Всяко нещо е един от милиони пътища. Затова воинът трябва винаги да помни, че пътят си е само път – ако изпита чувството, че не бива да го следва, той не трябва да остава на него в никакъв

случай. Решението дали да следва даден път или да го изостави не бива да се влияе от страх или честолюбие. Воинът трябва да се вглежда във всеки път съвсем съзнателно и с изострено внимание. Съществува един въпрос, който воинът непременно трябва да си зададе: „Има ли този път сърце.“

Всички пътища са еднакви: те не водят до никъде. Но път без сърце никога не доставя радост. От друга страна, пътят със сърце е лек – човек не се насилва да го хареса и пътешествието по него доставя радост; докато човек го следва, той е едно с него.

Има един цял свят от щастие, където няма разлика между нещата, защото там няма кой да попита за разликата. Но това не е светът на хората. Някои хора имат суетата да вярват, че живеят в два свята, но това си е само тяхна суета. За нас има само един свят. Ние сме хора и трябва да се задоволим да следваме човешкия свят.

Човек има четири естествени врагове: страхът, яснотата, силата и старостта. Страхът, яснотата и силата могат да бъдат победени, но не и старостта. Нейното въздействие може да се отложи, но никога не може да се победи.

КОМЕНТАР

Същността на нещата, които ми е казал дон Хуан в началото на моето ученичество, се съдържа в абстрактните по характер извадки, подбрани от първата книга, „Учението на дон Хуан“. В текста на книгата като цяло дон Хуан говори много за съюзници, растения на силата, Мескалито, малкия дим, вятъра, духове на реките и планините, духа на хралалака и т.н. и т.н. Когато по-късно го питах защо е отдавал толкова внимание на тези елементи, а сега повече не ги използва, той най-нагло си призна, че в началото на моето ученичество прибягвал до всички тези псевдоиндиански шамански бабини деветини за мое добро.

Бях направо сашисан. Чудех се как изобщо може да твърди такива неща, които явно не бяха истина. Той никога не говореше празни приказки, а тъкмо аз бях човекът, който можеше да потвърди истинността на неговите думи и настроения.

– Не го взимай толкова на сериозно – каза той през смях. – За мен бе удоволствие да се заглавиквам с всички тези идиотщини, а още по-приятно ми беше, като знаех, че го правя за твое добро.

– За мое добро ли, дон Хуан? Що за преиначаване е това?

– Да, за твое добро. Аз те примамих, като насочих вниманието ти към неща от твоя свят, които страхотно те прехласват, а ти налага стръвта с все кордата и поплавъка.

На мен ми трябваше само твоето нераздвоено внимание – продължи той. – Но как можех да го постигна при твоя толкова недисциплиниран дух? Ти самият неведнъж си ми повтарял, че си с мен, защото направо те прехласвали нещата, които ти казвам за света. Но това, което ти не знаеше как да изразиш, бе, че удивлението ти се дължеше на факта, че ти смътно разпознаваше всеки елемент, за който ти говорех. Ти си мислеше, че самата тази неяснота е шаманизмът, и се хвана на това, което е останало с мен.

– С всеки ли правиш така, дон Хуан?

– Не с всеки, защото не всеки идва при мен и най-вече защото мен не ме интересува всеки. Интересувах се и продължавам да се интересувам от теб, лично от теб. Моят учител, нагуалът Хулиан, ме надхитри по подобен начин. Подмами ме, разчитайки на моята похотливост и алчност. Обеща ми, че ще са мои всички жени, които се въртяха около него, обеща ми да ме обсипе със злато. Обеща ми цяло състояние и аз се хванах. Всички шамани от моята приемствена линия са били подмамвани по подобен начин, още от паметивека. Шаманите от моята линия не са учители или гуру. Изобщо не ги интересува да преподават своето знание. За тях важното е да намерят наследници на знанието си, а не хора, които проявяват смътен интерес към знанието им по чисто интелектуални причини.

Дон Хуан беше прав, като каза, че съм се хванал напълно на маневрите му. Наистина вярвах, че съм открил съвършения за един антрополог шаман информатор. Това беше по времето, когато под покровителството на дон Хуан и под негово влияние аз си водех записки и събирах всякакви стари карти с разположението на селища на индианците от племето яки в течение на векове, като се започне от хрониките на йезуитите от края на XVIII век. Записвах си всички тези местоположения и си отбелязвах и най-незначителните промени, като започнах да се замислям защо селищата са били премествани и да се питам защо всеки път след преместването им са били разполагани в малко по-различен начин. Изграждах псевдохипотези за причините и после ме обхващаха основателни съмнения. Трупах хиляди листове с кратки бележки и предположения, извлечени от книги и хроники. Бях съвършен студент по антропология. Дон Хуан разпалваше въображението ми по всевъзможни

начини.

– По пътя на знанието няма доброволци – каза ми веднъж дон Хуан под формата на обяснение. – Човек трябва да бъде принуден да поеме пътя на война против волята му.

– Какво да правя с хилядите записки, дон Хуан, които ти ме подведе да си събирам? – попитах го аз по това време.

Отговорът му направо ме потресе.

– Напиши книга за тях! – каза той. – Сигурен съм, че ако се заложиш да я пишеш, ти така и няма да използваш тези записки. Те са непотребни, но кой съм аз, че да ти го кажа? Сам се увери. Но не се залавяй да пишеш книга като писател. Заеми се да я пишеш като воин, като шаман воин.

– Какво искаш да кажеш с това, дон Хуан?

– Не знам. Сам го разбери.

Той беше напълно прав. Така и не използвах всичките онези записки. Вместо това се оказа, че без да съм си го поставял за цел, аз започнах да пиша за невъобразимите възможности, които предоставя съществуването на друга познавателна система.

ИЗВАДКИ ОТ „ЕДНА ОТДЕЛНА РЕАЛНОСТ“

Воинът знае, че е само човек. Едничкото, за което съжالياва, е, че животът му е твърде кратък, за да може да досегне всички неща, които би искал. Но за него това не е мъка, а единствено съжаление.

Чувството за собствена значимост прави човека тежък, тромав и суетен. За да бъде воин, той трябва да бъде лек и гъвкав.

Когато се виждат като енергийни полета, човешките същества изглеждат като фибри светлина, подобни на бяла паяжина, много тънки нишки, които обикалят от главата до краката. Така в очите на виждащия човекът има вид на яйце от циркулиращи фибри. А ръцете и краката му са като светеща козина, шръкнала във всички посоки.

Виждащият вижда, че всеки човек е в досег с всичко останало, но не чрез ръцете си, а чрез сноп дълги фибри, които излизат от средата на корема му и се разпростират във всички посоки. Тези фибри свързват човека с всичко наоколо; те поддържат равновесието му и му дават стабилност.

Когато воинът се научи да вижда, той вижда, че всеки човек е сияйно яйце, бил той просяк или цар, и че нищо не може да се промени; или по-точно – какво би могло да се промени в това сияйно яйце? Какво?

Воинът никога не се затормозява да мисли за страха си. Вместо това той си мисли какво чудо е да видиш протичането на енергията! Всичко останало са превземки, най-нищожни превземки.

Само един смахнат човек би се заел по своя воля със задачата да стане човек на знанието. Трезвомислещият човек трябва да бъде подмамен с хитрост, за да го стори. Има много хора, които с радост биха се заловили с тази задача, но те не влизат в сметката. Те обикновено са пропуцани – приличат на кратуни, които отвън изглеждат наред, обаче ще започнат да пропускаат в момента, в който се окаже натиск над тях, в момента, в който ги напълниш с вода.

Ако човек не се е научил да вижда, всеки път, когато погледне света, нещата му изглеждат еднакви. От друга страна, когато се научи да вижда, нищо не е същото всеки път, когато го види, и все пак то си е същото. За окоето на виждащия човекът е като яйце. Всеки път, когато вижда един и същ човек, той го вижда като сияйно яйце и все пак то не е същото сияйно яйце.

Шаманите от древно Мексико дали названието съюзници на необясними сили, които им въздействат. Те ги нарекли съюзници, защото си мислели, че могат да ги използват колкото си искат – представа, която едва не се оказала фатална за тези шамани, защото това, което нарекли съюзник, е същество без плът, което съществува във Вселената. Днешните шамани ги наричат неорганични същества.

Да питаш за какво са съюзниците е същото като да попиташ какво правим ние, хората, на този свят. Ние сме тук и толкова. А съюзниците са тук също като нас; и може би са били тук преди нас.

Най-резултатният начин на живот е да живееш като воин. Един воин може да се тревожи и премисля, преди да вземе някое решение, но веднъж вземе ли го, той го следва по своя начин – без повече тревоги и размишления; тепърва го чакат милион други решения. Такъв е пътят на един воин.

Когато нещата станат неясни, воинът се замисля за смъртта. Мисълта за смъртта е единственото, което укрепва духа ни.

Смъртта е навсякъде. Тя може да бъде фаровете на една кола на хълма далеч зад теб. Може известно време да се виждат и после да изчезнат в мрака като пометени, но само за да се появят отново на друго било и пак да изчезнат.

Тези светлини са на главата на смъртта. Смъртта си ги слага като шапка и после се втурва в галоп след нас да ни догони, като приближава все повече и повече. Понякога тя изключва светлите си. Но смъртта никога не спира.

Воинът трябва първо да знае, че действията му са безсмислени, въпреки това да продължи да действа така, сякаш не го знае. Това е тъй наречената контролирана глупост на шаманите.

Очите на човек могат да изпълняват две функции: едната е да виждат енергията като протичане през цялата Вселена, а другата е да „гледат нещата на този свят“. Нито едната от тези

функции не е по-добра от другата; обаче да приучиш очите само да гледат е жалка и ненужна загуба.

Воинът живее, като действа, а не като размишлява за действията си или пък какво ще си мисли, когато приключи действието.

Воинът избира път със сърце, който и да било път със сърце, и го следва; тогава той е радостен и се смее. Той знае, понеже вижда, че животът му ще изтече твърде скоро. Той вижда, че никое нещо не е по-важно от което и да било друго.

Воинът няма чест, няма достойнство, няма семейство, нито име, нито родина, а само един живот, който трябва да изживее и при това положение единствената му връзка с ближните е неговата контролирана глупост.

След като нищо не е по-важно от нещо друго, воинът избира което и да било действие и го извършва така, сякаш то има значение за него. Неговата контролирана глупост го кара да казва, че това, което прави, има значение, и го кара да действа, като че ли наистина е така, и все пак той знае, че няма значение; затова когато извърши действието си, той се оттегля в покой и вече не го интересува дали действията му са били добри или лоши, полезни или не.

Воинът може да избере да остане напълно невъзмутим и изобщо да не действа, като се държи така, сякаш за него наистина е от значение да бъде невъзмутим; той и в това ще бъде искрен, защото то също ще бъде негова контролирана глупост.

В живота на война няма празнота. Всичко е препълнено докрай. Всичко е препълнено докрай и всичко е еднакво.

Обикновеният човек прекалено се грижи да харесва хората и самият той да се харесва на хората. Един воин просто харесва и толкова. Той харесва каквото или когото си иска, просто ей-така.

Воинът поема отговорност за действията си и за най-незначителното от тях. Обикновеният човек действа, изхождайки от своите мисли, и никога не поема отговорност за това, което прави.

Обикновеният човек е или победител, или победен и в зависимост от това той се превръща в преследвач или жертва. Докато не започне да вижда, преобладават тези две положения. Виждането обаче разсейва илюзията за победа, поражение или страдание.

Воинът знае, че чака и какво чака; а докато чака, той не иска нищо, затова и най-малкото нещо, което получи, е повече от това, което той може да вземе. Ако има нужда да яде, той намира начин, понеже не е гладен; ако нещо нарани тялото му, той намира начин да го възпре, защото не го боли. Когато човек е гладен и го боли, това означава, че не е воин; и силите на глада и болката му ще го унищожат.

Да се отказваш от нещо в себе си е глезотия. Може би най-лошата глезотия – тя ни кара да вярваме, че вършим нещо велико с това отказване, но на практика ние само съсредоточаваме прекалено вниманието си над себе си.

Волята не е мисъл, нито обект, нито желание. Воля е това, което може да накара човек да успее, когато мислите му казват, че е претърпял поражение. Тя действа въпреки самосъжалението. Волята е която прави война неуязвим. Именно волята превежда шамана през една стена, през пространството и до безкрайността.

Когато човек поеме по пътя на война, той постепенно осъзнава, че обикновеният живот е останал завинаги зад гърба му. Средствата от обикновения живот повече не са буфер за него; той трябва да възприеме нов начин на живот, ако иска да оцелее.

Всяко късче знание, което става сила, съдържа в ядрото си смъртта като основна сила. Докосването на смъртта е окончателно, затова всяко нещо, докоснато от смъртта, наистина се превръща в сила.

Само мисълта за смъртта прави война достатъчно отстранен от всичко, за да може да се отдаде изцяло на което и да било нещо. Той знае, че смъртта го дебне и няма да му остави време да се вкопчи задълго в нищо, затова той опитва възможно най-пълно всяко нещо, но без да се встраява.

Ние сме хора и нашата участ е да учим и да бъдем запокитвани в невъобразимо нови светове. Воинът, който вижда енергията, знае, че нямат край новите светове за погледа ни.

„Смъртта е цветче; смъртта е озарен облак на хоризонта; смъртта съм аз, както ти говоря; смъртта си ти и твоят бележник; смъртта е нищо. Нищо! Тя е тук и все пак изобщо я няма.“

Духът на война не е настроен за хленч и самосъжаления, нито е с нагласа за победи или загуби. Духът на война е настроен единствено да се бори и за него всяка битка е последното му сражение на земята. Затова изходът няма особено значение за него.

За последната си битка на земята воинът оставя духа си свободен и ясен. И когато подхваща сражението си със съзнанието, че волята му е безупречна, воинът се смее ли, смее.

Ние неспирно разговаряме вътре в себе си за нашия свят. Всъщност ние поддържаме своя свят с вътрешния си диалог. И в моментите, когато спрем да си говорим за себе си и за нашия свят, светът винаги си е такъв, какъвто трябва да бъде. Ние го подновяваме, разпалваме и поддържаме с вътрешния си диалог. Не само това, но и когато говорим със себе си, ние избираме и своя път. Така ние правим един и същи избор отново и отново, чак до деня на смъртта ни, защото повтаряме един и същи вътрешен диалог отново и отново, до деня на смъртта ни. Воинът съзнава това и се стреми да спре вътрешния си диалог.

Светът е всичко, което е затворено тук: живот, смърт, хора и всичко останало, което ни заобикаля. Светът е непознаваем. Ние никога няма да го разберем, никога няма да разбулим тайните му. Затова трябва да приемаме света такъв, какъвто е: една пълна загадка.

Нещата, които хората правят, в никакъв случай не могат да имат по-голямо значение от света. Затова воинът се отнася към света като към една безкрайна загадка, а към нещата, които хората правят – като към безкрайна глупост.

КОМЕНТАР

В извадките от „Една отделна реалност“ започва да се проявява със забележителна яснота намерението, което съпътства всяко действие на шаманите от древно Мексико. Самият дон Хуан, когато ми говореше за тези древни шамани, ми обърна внимание на този аспект от техния свят, който представлява изключителен интерес за съвременните практикуващи – острото като бръснач осъзнаване на тази сила във Вселената, която древните шамани наричали намерение. Те обяснявали, че връзката на всеки от тях с тази сила била толкова тясна и чиста, че можели да въздействат над нещата колкото искат. Дон Хуан каза, че намерението на тези шамани, заредено с такава изострена интензивност, е единствената помощ, с която разполагат съвременните практикуващи. Или както се изрази той с по-прости думи – съвременните практикуващи, ако бъдат откровени пред себе си, биха платили каквато и да било цена, за да

могат да живеят под чадъра на такова намерение.

Дон Хуан твърдеше, че всеки, проявил и най-лек интерес към света на древните шамани, веднага бивал притеглян в кръга на тяхното изострено намерение. Според дон Хуан тяхното намерение било нещо непомерно, с което никой от нас не можел успешно да се пребори. Пък и изобщо не било нужно да се бориш с такова намерение, разсъждаваше той, понеже то било единственото нещо, което има значение; то било самата същност на света на тези шамани, светът, към който съвременните практикуващи се стремят повече от всичко, което човек може да си представи.

Тонът на извадките от „Една отделна реалност“ не е нещо, което умишлено съм търсил. Той се прояви на повърхността независимо от моята цел и желание. Мога да кажа дори, че се оказа обратният на това, което бях замислил. По-скоро сякаш тайнственото кълбо на колелото на времето, скрито в текста на книгата, внезапно се бе задвижило и започна бурно да се развива: толкова силно, че то налагаше посоката на моите усилия.

По отношение на чувствата ми към моята работа от времето, когато пишех „Една отделна реалност“, мога съвсем искрено да кажа, че се смятах за щастливо отдаден на антропологическите си полеви изследвания, а чувствата и мислите ми бяха твърде далеч от света на древните шамани. Дон Хуан беше на друго мнение. Като опитен воин той знаеше, че е невъзможно аз да се откъсна от това магнетично привличане на намерението, което тези шамани бяха създали. Аз направо потъвах в него, все едно дали вярвах в него и дали го желаех.

Това състояние на нещата ме доведе до едно несъзнателно безпокойство. Не беше никаква тревога, която можеш да определя или окачествя, дори да осъзная. Тя се проливаше в действията ми, без да съм в състояние да я обмисля съзнателно или да ѝ потърся обяснение. Сега, като се връщам назад, мога да кажа само, че тогава съм се страхувал до смърт, макар че не мога да определя от какво е бил този страх.

Много пъти се опитвах да анализирам този страх, но почти веднага ме налягаше умора и ми ставаше досадно. Моментално това ровичкане започваше да ми се струва безпочвено, ненужно и накрая го зарязвах. Попитах дон Хуан да ми обясни моето състояние, имах нужда от неговия съвет, насърчение.

– Просто се страхувах и толкоз – каза той. – Няма защо да търсиш някакви тайнствени причини за страха си. Тази тайнствена причина е ей-тук, пред очите ти, в обсега на ръката ти. Тя е намерението на

шаманите от древно Мексико. Ти се занимаваш с техния свят, а този свят ти показва от време на време лицето си. Ти, разбира се, не можеш да възприемеш тази гледка. Но и аз навремето не можех. А и никои от нас.

– Говориш ми с гатанки, дон Хуан!

– Да, за момента е така. Но един ден ще ти се изясни. Засега е идиотско да се опитвам да ти говоря за това или да ти обяснявам нещо. Нищичко от нещата, които се опитвам да ти покажа, не би имало смисъл за теб. За момента някоя непонятна баналност може да ти изглежда безкрайно по-смислена.

Той беше напълно прав. Всичките ми страхове се задействаха от нещо съвсем банално, от което ме беше срам и тогава, пък и сега – страхувах се да не ме обсебят демони. Този страх ми беше внушен още от ранното ми детство. Всяко нещо, което беше необяснимо, се смяташе, естествено, за някакво зло, нещо злотворно, което имаше за цел да ме унищожи.

Колкото по-дълбоко навлизаше дон Хуан в обяснения за света на древните шамани, толкова повече се засилваше моята потребност да се пазя. Това чувство не беше нещо, което може да се изрази с думи. То беше не толкова нужда да предпазя себе си, а по-скоро потребност да опазя истинността и неопровержимата стойност на света, в който живеем ние, хората. За мен моят свят бе единственият свят, който признавах. Щом той биваше застрашен, следваше незабавна реакция от моя страна, реакция, която се проявяваше в някакъв страх, който никога няма да съм в състояние да обясня; това е страх, който човек трябва сам да изпита, за да си представи колко е огромен. Това не беше страхът от смъртта или да не ме нарани нещо. Беше нещо неизмеримо по-дълбоко от това. Толкова дълбоко, че всеки практикуващ шаман дори не би могъл да си го представи.

– Ти по един заобиколен път се оказа застанал направо пред война – каза дон Хуан.

По онова време той безкрайно ми изтъкваше схващането за война. Казваше, че войнът, разбира се, е нещо повече от понятие. Това е начин на живот и този начин на живот е единствена спирачка за страха, както и единственият канал, по който практикуващият може да пусне потока на своите действия да протича по-свободно. Без схващането за война бе невъзможно да се преодолеят препятствията по пътя на знанието.

Дон Хуан определяше война като чиста проба боец. Това е състояние, подпомагано от намерението на древните шамани; състояние, в

което всеки човек може да навлезе.

– Намерението на онези шамани – казваше дон Хуан – е било така интензивно, толкова силно, че можело да укрепи структурата на война, дори без практикуващият изобщо да го съзнава.

Накратко, за шаманите от древно Мексико воинът е представлявал бойна единица, така пълно концентрирана над битката около себе си, с такава изключителна бдителност, че в най-чистата му форма един воин не се нуждае от нищо излишно, за да оцелее. Един воин не се нуждае нито да получава подаръци, нито да го подкрепят с думи или действия, не му трябва ни утеха, ни поощрение. Всички тези неща се съдържат в самата структура на война. И тъй като структурата му е определена от намерението на шаманите от древно Мексико, това означава, че те са предвидили и вложили всичко необходимо. Крайният резултат е един боец, който се сражава сам и черпи от собствената си мълчалива убеденост подтика, нужен му, за да продължава напред, без да се оплаква и без потребност от похвали.

Аз самият бях запленил от това схващане за война, но в същото време го намирах за едно от най-ужасяващите неща, които съм срещал. Мислех си, че възприема ли това схващане, то ще ме заслепи и превърне в роб и няма да ми остави нито време, нито способност да протестирам, анализирам или да се оплаквам. Защото оплакването си ми беше навик откак се помня и, откровено казано, можех да се боря със зъби и нокти, само да не се лиша от него. Смятах, че роптаенето е признак на чувствителност, смелост, прямота, качества на човек, който не се бои да излага открито фактите, да заявява какво му харесва и какво не. Ако всичко това трябваше да се превърне в един боен организъм, бях сигурен, че щях да загубя повече, отколкото можех да си позволя.

Това бяха дълбоко скритите ми мисли. И все пак аз копнеех за това чувство за посока, за мир със себе си и за изключителните умения на воина. Един от най-големите помощници, който шаманите от древно Мексико използват, за да затвърдят схващането за война, е идеята да приемем смъртта си като наш спътник, свидетел на всичките ни дела. Дон Хуан казваше, че веднъж приемем ли това предварително условие, макар и в съвсем лека форма, то прехвърля мост над пропастта между света на всекидневието ни и нещо, което е пред нас, но няма име; нещо, което тъне в мъгла и няма вид да съществува. Нещо така ужасно мъгляво, че не може да се използва като отправна точка и все пак е тук с едно неоспоримо присъствие.

Дон Хуан твърдеше, че единственото същество на земята, способно

да прекоси този мост, е воинът; безмълвен в битката си, неудържим, защото няма какво да губи, изкусен и ефикасен, защото може да спечели всичко.

ИЗВАДКИ ОТ „ПЪТУВАНЕ КЪМ ИКСТЛАН“

Хората едва ли изобщо разбират, че можем да отрежем всяко нещо от живота си, по всяко време, само в един миг.

Човек не бива да се тревожи за снимки и магнетофонни записи. Това са излишества на улегналия живот. Човек трябва да се тревожи за духа, който все повече линее.

Воинът няма нужда от лична история. Един ден той открива, че тя повече не му трябва, и се отказва от нея.

„Ще взема за пример баща ти, за да илюстрирам моето схващане за личната история. Твоят баща знае всичко за теб. Така че си е съставил пълна представа за теб. Той знае кой си и какво правиш и няма сила на земята, която да го накара да промени мнението си за теб.

Естествено, така отблизо те познават и всичките ти приятели. Всеки, който те познава, има определена представа за теб, а ти продължаваш да подхранваш тази представа с всичко, което правиш. Личната история трябва постоянно да се обновява, като разказваш на родители, роднини и приятели всичко, което правиш. От друга страна, един воин, който няма лична история, не е длъжен да дава никакви обяснения; никой няма да се ядоса или разочарова от действията му. И най-вече, никой не го приковава с мислите и очакванията си.“

Когато нищо не е сигурно, ние оставаме нащрек, винаги готови да действаме. По-вълнуващо е да не знаем зад кои храст се крие заекът, отколкото да се държим така, сякаш знаем всичко.

Докато човек има самочувствието, че е най-важното нещо на света, той не може истински да оцени света около себе си. Той е като кон с капаци – вижда единствено себе си и нищо друго.

Смъртта е нашият вечен спътник. Тя винаги е от лявата ни страна, на една ръка разстояние от нас. Смъртта е единственият мъдър съветник, когото воинът има. Всеки път, когато изпита чувството, че всичко върви зле и с него е свършено, той може да се обърне към своята смърт и да я попита дали е така. Неговата смърт ще му каже, че греша, че нищо друго няма значение освен нейното докосване. Неговата смърт ще му каже: „Аз още не съм те докоснала.“

Когато един воин реши да направи нещо, той трябва да го свърши докрай, обаче трябва да поеме отговорността за това, което прави. Каквото и да прави, той трябва да знае първо защо го прави и тогава да се залови за действие, без да изпитва никакви съмнения или угризения за действията си.

В един свят, където смъртта е ловец, няма време за съжаления или съмнения. Има време единствено за решения. Не е важно какви са решенията. Нищо не може да бъде по-сериозно или по-малко сериозно от нещо друго. В един свят, където смъртта е ловец, няма малки или големи решения. Има само решения, които воинът взема пред лицето на неизбежната си смърт.

Воинът трябва да се научи да бъде досегаем или недосегаем на съответния завой на пътя. Няма смисъл да бъде безразсъдно открит по всяко време, но също толкова безсмислено е един воин да се крие, когато всички знаят, че се крие.

За един воин да бъде недосегаем означава, че той се докосва до света около себе си пестеливо. И най-вече, той съзнателно избягва да изтощава себе си и другите. Той не използва и не изчезва хората до капка, особено хората, които обича.

Когато човек се тревожи, той се вкопчва във всичко от отчаяние; а веднъж вкопчи ли се в нещо, сигурно е, че ще изтощи себе си, ще изтощи този или това, в което се е вкопчил. Воинът ловец, от друга страна, знае, че пак ще примами дивеч в капана си и затова не се тревожи. Да се тревожиш означава да станеш досегаем, безразсъдно досегаем.

Воинът ловец се отнася приятелски към своя свят и въпреки това е недосегаем за същия този свят. Той го потупва леко, остава колкото му е нужно и после бързо си отива, като почти не оставя следа.

Да си воин ловец не значи само да залагаш капани за дивеча. Воинът ловец не хваща дивеча, понеже е заложил капаните си или защото познава навниците на плячката си, а защото той самият няма затвърдени навизи. Това е неговото преимущество. Той не е като животните, които преследва – оковани от тежки навизи и предсказуеми ходове; той е свободен, леко подвижен, непредсказуем.

За обикновения човек светът е непонятен, защото или не се интересува от него или е скаран с него. За война светът е непонятен, защото е изумителен, страховит, тайнствен, неразгадаем.

Един воин трябва да поема отговорност за това, че е тук, в този чудесен свят, в това чудесно време.

Един воин трябва да се научи да осъзнава всяко свое действие, защото ще бъде тук, на този свят, за съвсем кратко време, всъщност прекалено кратко, за да стане свидетел на всичките му чудеса.

Действията имат сила. Особено когато, извършвайки ги, воинът съзнава, че тези действия са последната му битка. Има едно особено, изгарящо щастие в това да действа с пълното съзнание, че всяко нещо, което прави, може да бъде последното му действие на земята.

Воинът трябва да съсредоточи вниманието си над връзката между него и неговата смърт. Без угризения, тъга или тревога трябва да съсредоточи той вниманието си над факта, че няма време, и да остави действията си да протичат в съответствие с това. Трябва да превръща всяко свое действие в последната си битка на земята. Само при това положение действията му ще имат полагащата им се сила. Иначе до края на живота му те ще бъдат действия на глупак.

„Нашата смърт ни чака и точно това действие, което извършваме в момента, може да се окаже последната ни битка на земята. Наричам я битка, понеже си е борба. Повечето хора минават от едно дело към друго без всякаква борба, без изобщо да се замислят. Воинът ловец, обратното, преценява всяко свое действие; и понеже познава отблизо своята смърт, той действа обмислено, така, сякаш всяко негово действие е последната му битка. Само един глупак би пропуснал да забележи преимуществото, което има воинът ловец над събратята си. Воинът ловец отдава на последната си битка дължимото уважение. Съвсем естествено е в последното си действие на земята да вложи най-доброто от себе си. Така става по-приятно. Това притъпява острието на ужаса му.“

Воинът е безупречен ловец, който преследва силата; той не е пиян, нито полудял и няма време, нито склонност да заблуждава или да се самозалъгва, да прави погрешни стъпки. Твърде голям е залогът за това. Залогът е неговият стегнат, дисциплиниран живот, който той толкова дълго е укрепвал и усъвършенствал. И той няма да захвърли всичко това, като направи някой глупав, погрешно изчислен ход, като сбърка едно нещо с друго.

Човекът, всеки човек, заслужава всяко нещо, което е отредено на хората – радост, мъка, тъга и борба. И естеството на действията му не е от значение, стига той да действа като воин.

Ако духът му се е изкривил, той трябва просто да го оправи – да го пречисти, да го направи съвършен – защото в целия ни живот няма по-достойна задача. Не оправиш ли духа си, то е все едно да търсиш смъртта, а това означава да търсиш нищото, понеже смъртта и без друго ще ни настигне. Да търсиш съвършенство на воинския дух е единствената достойна задача за нашия мимолетен живот, за човешката ни природа.

Най-трудното нещо на света е да възприемеш нагласата на воин. Няма полза да тъжиш, да хленчиш и да оправдаваш тези чувства, като си мислиш, че вечно някой ти причинява нещо. Никой нищо не прави никому, още по-малко пък на един воин.

Един воин е ловец. Той преценява всичко. Това е контрол. И веднъж преценил нещата, той започва да действа. Отдава се изцяло на мига и забравя всичко друго. Това е отдаденост. Воинът не е лист на произвола на вятъра. Никой не може да го тласка, никой не може да го принуждава да прави неща против волята му или против собствената му преценка. Воинът е с нагласата да оцелее и той оцелява по възможно най-добрия начин.

Воинът е само човек, един смирен човек. Той не може да промени плановите на своята смърт. Обаче безупречният му дух, който е натрупал сила след неимоверни изпитания, със сигурност ще може да спре за миг смъртта си, миг достатъчно дълъг, за да му позволи да се порадва за последен път на възможността да си възвърне силата. Може да се каже, че това е жест, който смъртта прави на хората с безупречен дух.

Няма значение как е бил възпитан човек. Начинът, по който прави всяко нещо, се определя от личната сила. Човек е само сумата от личната си сила и тази сума определя как ще живее и как ще умре.

Личната сила е чувство. Нещо като чувството, че си роден с късмет. Или може да се нарече нагласа. Личната сила е нещо, което човек придобива с цял един живот на борба.

Воинът действа така, сякаш знае какво прави, когато всъщност не знае нищо.

Воинът не се разкайва за нищо, което е сторил, защото ако отдели някое свое действие, окачествявайки го като подло,

грозно или лошо, това значи да придава неоснователно значение на самия себе си.

Номерът е над какво ще насочим повече вниманието си. Ние сами се правим или злочести, или силни. И за едното, и за другото трябва еднакво работа.

От самото ни раждане хората ни казват, че светът е такъв и такъв или еди какъв си и ние, естествено, нямаме друг избор, освен да приемем, че светът е такъв, какъвто хората разправят, че бил.

Изкуството на война е да балансира ужаса от това да си човек с чудото да си човек.

КОМЕНТАР

По времето, когато пишех „Пътуване към Икстлан“, бях потънал в най-мистериозна атмосфера. Дон Хуан Матус бе въвел някои крайно прагматични занимания във всекидневието ми. Посочил ми бе няколко стъпки на действие, които държеше да следвам най-точно. Възложил ми бе и три задачи, които имаха съвсем бегло отношение към света на всекидневния ми живот, пък и към който и да било друг свят. Той поиска от мен да започна да заличавам своята лична история по всеки възможен начин във всекидневието си. Другото, което поиска, бе да се откажа от привичките си и накрая настоя да се освободя от чувството си за собствена значимост.

– И как ще осъществя всичко това, дон Хуан? – питах го аз.

– Нямам представа – отговори той. – Никой от нас няма представа как да го извърши на практика и да постигне резултат. И все пак, заловим ли се за работа, ние ще го постигнем, без дори да знаем какво ни се е притекло на помощ.

Затрудненията, които срещаш, са същите, пред които съм се изправял и аз – продължи той. – Уверявам те, че затруднението ни се дължи на пълното отсъствие в живота ни на идея, която би ни подтикнала към промяна. По времето, когато моят учител ми възложи тази задача, едничкото, което ми беше нужно, за да се получи, бе идеята, че може да се постигне. Препоръчвам ти и ти да направиш същото.

Тогава се отдадох на най-жалки хленчове: как съм един учен от областта на обществените науки, как съм свикнал с практически указания по същество, а не с такива мъгляви неща, които се решават по-скоро с

магически похвати, отколкото с практически методи.

– Кажи си каквото имаш да кажеш – отвърна дон Хуан през смях. – Но като свършиш с хленчовете, забрави всичките си терзания и просто прави, каквото ти казах.

Дон Хуан беше прав. Всичко, което ми трябваше или по-точно всичко, от което се нуждаеше онази тайнствена, все още непроявена част от мен, беше идеята. Това „аз“, което познавах през целия си живот, се нуждаеше от нещо неизмеримо повече от една идея. То имаше нужда да бъде подготвяно, подтиквано, напътствано. Но успехът, който постигах, така ме заинтригува, че задачите да се освободя от привичките си, от чувството си за собствена значимост и от личната си история, се превърнаха в истинско удоволствие.

– Вече си непосредствено пред пътя на война – каза ми дон Хуан като обяснение на моя загадъчен успех.

Бавно и методично той бе насочвал осъзнаването ми да се фокусира все по-силно над абстрактното разработване на схващането за война, което той наричаше пътя на война, начина на живот на война. Обясняваше ми, че пътят на война представлява построение от идеи, изградено от шаманите от древно Мексико. Тези шамани стигнали до възгледа си благодарение на своята способност да виждат енергията, както протича свободно из Вселената. Така че пътят на война за тях представлявал най-хармоничен конгломерат от енергийни факти, неоспорими истини, определяни единствено от посоката на протичане на енергийния поток във Вселената. Дон Хуан категорично твърдеше, че нищо в пътя на война не може да се оспори, нищо не може да се промени. Той сам по себе си е съвършена структура и всеки, който я следва, се натъква на тези енергийни факти, които не допускат оспорване или съмнение във функциите и стойността им.

Дон Хуан казваше, че древните шамани са го наричали пътя на война, понеже структурата му обхваща всички възможности на живота, които един воин може да срещне по пътя на знанието. Тези шамани провеждали абсолютно задълбочено и методично издирване на такива възможности. Според дон Хуан те наистина били в състояние да включат в тази абстрактна структура всичко, което е в човешките възможности.

Дон Хуан сравни пътя на война с една сграда, като всеки елемент на тази постройка е опорно средство, чиято единствена функция е да крепи психиката на война при обучението му като шаман, за да бъде придвижването му леко и да има смисъл. Той неизменно твърдеше, че пътят на война е конструкция от основно значение, без която

навлизащите в шаманството биха претърпели корабокрушение в необятата на Вселената.

Дон Хуан наричаше пътя на война венец на славата за шаманите от древно Мексико. Той го смяташе за най-важният им принос, живец на тяхното трезвомислие.

– Наистина ли е от такова изключително значение пътят на война, дон Хуан? – попитах го аз веднъж.

– „Изключително значение“ е евфемизъм. Пътят на война е всичко. Той е олицетворение на душевното и физическото здраве. По друг начин не мога да ти го обясня. За мен фактът, че шаманите от древно Мексико са били в състояние да изградят такава структура, означава, че са били на върха на своята сила, на върха на щастието, на върха на радостта.

На ниво прагматично приемане или отхвърляне, на което се намирах по онова време, ми беше направо невъзможно да приема изцяло и непредубедено пътя на война. Колкото повече ми обясняваше дон Хуан пътя на война, толкова повече се засилваше подозрението ми, че той всъщност цели да ме лиши от всякакво равновесие.

Така че дон Хуан ме е напътствал, без да си давам сметка. Това обаче си пролича с изключителна яснота в извадките, подбрани от „Пътуване към Икстлан“. Дон Хуан се бе приближавал към мен с огромни скокове и изключително бързо, без аз изобщо да си давам сметка, и внезапно се бе оказало, че направо ми диша във врата. Многократно съм имал чувство, че съм бил на прага да приема искрено съществуването на друга познавателна система или пък ми е ставало толкова безразлично, че ми е било все едно дали нещо ставало по този или по другия начин.

Естествено, винаги бе съществувала и възможността да избягам от всичко това, но то щеше да бъде безсмислено. Дали от начина, по който ме водеше дон Хуан, или понеже усилено прилагах схващането на война, но аз бях укрепнал до такава степен, че повече не се страхувах. Явно се бях хванал на въдицата, но какво от това? Знаех само, че съм с дон Хуан, и то задълго.

ИЗВАДКИ ОТ „СКАЗАНИЯ ЗА СИЛАТА“

Самоувереността на воина не е самоувереността на обикновения човек. Обикновеният човек търси потвърждение в очите на страничния наблюдател и нарича това самоувереност. Воинът търси безупречност в собствените си очи и нарича това смирение. Обикновеният човек се вкопчва в ближните си, докато воинът се вкопчва единствено в безкрайността.

В даден момент воинът е способен да прави много неща, които изобщо не е можел да прави преди години. Самите тези неща не са се променили; променила се е неговата представа за самия себе си.

Воинът има само един път—да действа неотклонно и безрезервно. Той знае достатъчно за пътя на воина, за да действа според изискванията му, но може да му попречат неговите стари навици и начин на живот.

Ако воинът иска да успее в каквото и да било, успехът трябва да се постигне спокойно, с много усилия, но без стрес или вманиачаване.

Вътрешният диалог придържа хората към всекидневния свят. Светът е такъв или иначе само защото ние непрекъснато си казваме, че е такъв или иначе. Вратата към света на шаманите се отваря едва когато воинът се научи да спира вътрешния си диалог.

Основната цел на шаманството е да променим представата си за света. А единственият начин да постигнем това е спирането на вътрешния диалог.

Когато воинът се научи да спира вътрешния си диалог, всичко става възможно; и най-невъобразимите неща стават постижими.

Воинът приема съдбата си, каквато и да е тя, и я приема с пълно смирение. Той приема смирено себе си такъв, какъвто е, не като повод за самосъжаление, а като живо предизвикателство.

Смириенето на един воин не е смириенето на просяка. Воинът пред никого не свежда глава, но и не допуска никой да свежда глава пред него. Просякът, от друга страна, непрекъснато пада на колене и ближе подметките на всеки, който му се струва по-

горен от него; но в същото време той иска от по-нискостоящия от него да бъде неговите подметки.

Утеха, убежище, страх – всичко това са думи, пораждащи състояния, които човек е заучил, без изобщо да се усъмни в стойността им.

Хората около нас са черни магьосници. А и всеки, който е с тях, също е черен магьосник. Само си помисли. Можеш ли да се отклониш от пътеката, която твоите близки са ти предначертали? И останеш ли с тях, твоите мисли и действия са предопределени завинаги от техните представи. Това е робство. Воинът, от друга страна, е свободен от всичко това. Свободата е скъпа, но цената ѝ не е недостъпна. Затова страхувай се от твоите похитители, твоите господари. Не си губи времето и силата да се страхуваш от свободата.

Подвеждащото при думите е, че все ни карат да се чувстваме просветлени, но щом се изправим пред света, те вечно се оказват недостатъчни и ние виждаме света както винаги, без просветление. По тази причина воинът предпочита да действа, вместо да говори, и за тази цел получава ново описание на света – едно ново описание, при което говоренето не е толкова важно, а новите действия дават нови отражения.

Тъй като воинът вече се смята за умрял, той няма какво да губи. Най-лошото вече му се е случило, затова той е чист и спокоен; ако съди по действията или по думите му, човек изобщо не би допуснал, че той вече е видял всичко.

Знанието е много особено нещо. И най-вече за един воин. За воина знанието идва внезапно, овладява го целия и отминава.

Знанието идва при воина, реейки се като златни прашинки – същите като прашеца по крилето на пеперуда. Така че за воина знанието е нещо като взимане на душ или да го навали дъжд от тъмен златист прашец.

Когато спре вътрешният диалог, светът се разпада и на повърхността излизат някои наши изключителни страни, които до тогава сякаш са били строго охранявани от думите.

Светът е неразгадаем. Неразгадаеми сме и ние, и всичко, което съществува на този свят.

Един воин побеждава не като си блъска главата в стената, а като я преодолява. Воините прескачат стените, а не ги разрушават.

Един воин трябва да възпита в себе си чувството, че разполага с всичко необходимо за това удивително пътешествие, което е неговият живот. За война единственото важно нещо е, че е жив. Животът сам по себе си е достатъчен, самообясняващ се и завършен.

Така че изобщо не е самонадеяно да се каже, че да си жив е най-върховното преживяване.

Обикновеният човек смята, че да се отдава на съмнения и терзания е белег на чувствителност, на духовност. А същинската истина е, че обикновеният човек няма нищо общо с чувствителността. Хилавият му разум умишлено се прави на чудовище или светец, но в действителност е твърде дребен, за да става от него такова огромно чудовище или светец.

Да бъдеш воин не е просто въпрос на желание. То е по-скоро непрестанна борба, която продължава до сетния миг от живота ни. Никой не се е родил воин, точно както никой не се е родил обикновен човек. Ние изграждаме от себе си едното или другото.

Един воин умира трудно. Смъртта му трябва да се пребори с него, за да го вземе. Воинът не се дава на смъртта така лесно.

Човешките същества не са обекти, нямат плътност. Те са кръгли, сияйни същества и нямат граници. Светът на обектите и плътността е само описание, създадено да им помага, да улесни минаването им по земята.

Разумът ги кара да забравят, че описанието си е само описание и преди да се усетят, човешките същества затварят целостта на себе си в омагьосан кръг, от който рядко през целия си живот се освобождават.

Човешките същества са възприематели, обаче светът, който те възприемат, е илюзия – една илюзия, създадена от описанието, което им разказват от момента на раждането им.

Така че по същността си светът, който разумът им иска да поддържа, е свят, създаден от едно описание и неговите догматични и неприкосновени закони, които разумът им се научава да приема и брани.

Тайното предимство на съществата от светлина е, че те имат нещо, което никога не се използва – волята. Подходът на шамана е същия като подхода на обикновения човек. И двамата разполагат с описание на света, но докато обикновеният човек го поддържа с разума си, шаманът го поддържа с волята си. И двете

описания имат своите закони; обаче предимството на шаманите е, че волята е по-всеобхватна от разума.

Само като воин може човек да издържи по пътя на знанието. Воинът не може да се оплаква и за нищо не съжالياва. Неговият живот е едно непрекъснато предизвикателство, а предизвикателствата не могат да бъдат добри или лоши. Предизвикателствата са си просто предизвикателства.

Основната разлика между обикновения човек и воина е в това, че воинът приема всичко като предизвикателство, докато обикновеният човек приема всяко нещо като благослов или проклетие.

Тайната на воина е, че вярва, без да вярва. Но очевидно един воин не може просто да заяви, че вярва и толкова. Това би било твърде лесно. Пък и ако само вярва, без никакво усилие, това би го освободило от задължението да изследва ситуацията. Когато на воина му се наложи да вярва, той го прави по свой избор. Воинът не просто вярва, той трябва да вярва.

Смъртта е неотменна съставка от това да трябва да вярваш. Без осъзнаване на смъртта всичко е обикновено, тривиално. Именно защото смъртта го дебне, воинът трябва да вярва, че светът е неразгадаема тайна. Така че да трябва да вярваш е израз на най-дълбокото предпочитание на един воин.

Силата винаги предоставя един кубичен сантиметър шанс на воина. Изкуството на воина е в това да бъде винаги гъвкав, за да го улови.

Обикновеният човек осъзнава нещо само когато си мисли, че би трябвало; воинът обаче трябва постоянно да осъзнава всяко нещо.

Нашата цялостност е много загадъчно нещо. На нас ни е нужна само една съвсем малка частица от нея, за да изпълним и най-сложните житейски задачи. Когато умираме обаче, ние умираме в своята цялостност.

Златно правило за воина е да взима решенията си толкова внимателно, че нищо, което може да се случи в резултат от тях, да не може да го изненада, а още по-малко да изтощи силата му.

Когато воинът вземе решение да действа, той трябва да е готов да умре. Ако е подготвен да умре, няма да се натъкне на никакви капани, неприятни изненади или ненужни действия. Всичко спокойно си идва на мястото, защото той не очаква нищо.

Воинът като учител трябва преди всичко да запознае ученика си с възможността да действа, без да вярва, без да очаква отплата – да действа просто ей-така, заради оня, дето духа. Успехът му като учител зависи от това доколко добре и хармонично е напътствал ученика си специално в това отношение.

За да помогне на ученика си да заличи своята лична история, воинът като учител го обучава на три техники: премахване на чувството за собствена значимост, поемане на отговорност за действията си и използване на смъртта като съветник. Без благотворното въздействие на тези три техники заличаването на личната история би направило ученика несигурен, колеблив и излишно съмняващ се в себе си и своите действия.

Невъзможно да се отървеш завинаги от самосъжалението; то си има определено място и роля в живота, има свой отличителен облик. Така че самосъжалението се задейства при всеки сгоден случай. То има своя история. Затова промениш ли облика на самосъжалението, това значи да го махнеш от видното му място.

Човек променя облика на нещо, като промени съставните му елементи. Той прибегва до самосъжалението, защото поради чувството си за собствена значимост смята, че заслужава по-добро положение или отношение или защото не желае да поеме отговорност за действията, които са го довели до състояние, пораждащо самосъжаление.

Да промениш облика на самосъжалението означава да прехвърлиш на второстепенно място елемент, който дотогава е бил важен. Самосъжалението все така си остава съществена черта, но сега вече е изтласкано на заден план – така, както са били някога на заден план и без изобщо да се използват представата за надвисналата смърт, смирението на воина, отговорността за собствените действия до момента, в който човек е станал воин.

Един воин съзнава мъката си, но не ѝ се отдава. Настроението на воина, който навлиза в непознаваемото, не е тъга. Обратното, той е радостен, защото се е смирил пред великата си участ, уверил се е, че духът му е безупречен и най-важното, осъзнал е напълно своите способности. Радостта на воина идва от това, че е приел съдбата си и истински е оценил онова, което му предстои.

КОМЕНТАР

„Сказания за силата“ бележи период, когато бях крайно съсипан. По времето, когато се случваха събитията, описани в тази книга, аз преживявах дълбок емоционален срив, срив като воин. Дон Хуан Матус напусна този свят и остави в него четиримата си ученици. Дон Хуан се обърна лично към всеки от учениците си и им възложи определена задача. Сметнах, че тази задача е просто псевдолек, без никакво значение в сравнение с огромната загуба.

Фактът, че няма да виждаме повече дон Хуан, не можеше да бъде облекчен от псевдозадачи. Първата ми молба към дон Хуан, естествено, беше да ме вземе със себе си.

– Още не си готов – каза той. – Нека бъдем реалисти.

– Но аз мога да се приготвя само за миг – уверих го аз.

– Не се и съмнявам в това. Ще бъдеш готов, но не и за мен. Аз изисквам съвършени резултати, изисквам безупречна воля, безупречна дисциплина. Ти още не си го постигнал. Знам, че ще го постигнеш, вече си много близо, но още не си стигнал.

– Ти имаш силата да ме вземеш със себе си, дон Хуан. Както съм недостатъчно готов и несъвършен.

– Сигурно мога, но няма да го сторя, защото това означава най-жалко да се похабиш. Ще загубиш всичко, повярвай ми. Недей да настояваш. В света на война няма място за настояване.

Тези думи бяха достатъчни, за да ме спрат. Вътре в себе си обаче копнеех да тръгна с него, да поема отвъд границите на всичко, което съм познавал като нормално и реално.

Когато настъпи моментът дон Хуан наистина да напусне този свят, той се превърна в многоцветно сияние, подобно на пара. Превърна се в чиста енергия, която потече свободно във Вселената. Чувството ми за загуба в този момент беше толкова огромно, че ми се искаше да умра. Пренебрегнах всичко, което ми бе казал дон Хуан, и без никакво колебание се хвърлих в пропастта. Мисълта ми беше, че ако го сторя, вече в смъртта, дон Хуан ще се почувства задължен да ме вземе със себе си и така да се спаси каквато частица осъзнаване бе останала в мен.

Но по необясними причини, все едно дали от гледна точка на моята нормална познавателна система или на познавателната система на шаманския свят, аз не умрях. Останах съвсем сам в света на всекидневния живот, а тримата ми съученици се разпиляха по света. Чувствах се

непознат на самия себе си, нещо, което изостряше повече от всякога самотата ми.

Чувствах се като някакъв агент-провокастор, нещо като съгледвач, който дон Хуан бе оставил след себе си по някакви неясни причини. Извадките от цялостния текст на „Сказания за силата“ показват тази неузнаваемост на света, не света на шаманите, а света на всекидневния живот, който по думите на дон Хуан е също толкова тайнствен и богат. И едничкото, което ни е нужно, за да се досегнем до чудесата на света от всекидневния живот, е достатъчна непредубеденост. Но повече от непредубеденост ние трябва да изпитваме обич и всеотдайност.

– Воинът трябва да обича този свят – беше ме предупреждавал дон Хуан, – за да може този свят, който ни изглежда толкова обикновен, да се разтвори и да покаже чудесата си.

В момента, когато заяви това, ние се намирахме в пустинята Сонора.

– Върховно изживяване е да се намираш в тази великолепна пустош – каза той. – Да гледаш тези насечени върхове на псевдопланини, които всъщност са образувани от лавата на отдавна угаснали вулкани. Величаво чувство е да откриеш, че някои от тези късчета обсидиан са били създадени при толкова високи температури, че все още пазят следи от произхода си. Те са извор на огромна сила. Изключително нещо е да се скиташ по тези насечени върхове и да намериш парче кварц, което хваща радиовълни. Единствената пречка пред тази великолепна картина е, че за да навлезе човек в чудесата на този свят или в чудесата на друг свят, той трябва да бъде воин: спокоен, овладян, безразличен, закален от атаките на непознаваемото. Ти още не си свикнал. Затова твой дълг е да постигнеш всичко това, преди изобщо да говориш за навлизане в безкрайността.

Тридесет и пет години от живота си отдадох в стремеж да постигна зрелостта на воин. Ходил съм по места, невъзможни за описване, търсейки усещането за закаляване от атаките на непознаваемото. Отивах там незабелязано, без да казвам на никого, и се връщах по същия начин. Делата на един воин са мълчаливи и самотни и когато един воин потегля или се връща, той го прави толкова незабележимо, че никой и не подозира. Да търсиш зрелостта на воин по какъвто и да било друг начин би било самоизтъкване, а това е недопустимо.

Извадките от „Сказания за силата“ най-остро ми напомниха, че намерението на шаманите, живели в Мексико от древни времена, все още действа безупречно. Колелото на времето неизбежно се въртеше около

мен, заставяйки ме да се вглеждам в състояния, за които човек не може да говори и да звучи смислено.

– Достатъчно е да се каже – спомена веднъж дон Хуан, – че необятността на този свят, все едно дали светът на шаманите или на обикновените хора, е толкова очевидна, че само някакви увреждания могат да ни попречат да я забележим. А да се опитва да обясни на едно увредено същество какво е да потънеш в състояния от колелото на времето е най-абсурдното нещо, с което може да се заеме един воин. Затова той гледа да се увери, че единственият подтик за пътешествията му е това, че е воин.

ИЗВАДКИ ОТ „ВТОРИЯТ ПРЪСТЕН НА СИЛАТА“

Когато човек няма какво повече да губи, той става смел. Ние сме плахи само когато имаме нещо, за което все още можем да се вкопчим.

Воинът не може да оставя нищо на случайността. Той наистина може да оказва влияние върху изхода на събитията със силата на своето осъзнаване и с непреклонното си намерение.

Ако воинът иска да се отплати за всички добрини, които е получил, но няма на кого конкретно да насочи отплатата си, той може да направи влог на човешкия дух. Тази сметка винаги е малка и каквото и да вложи човек в нея, е повече от достатъчно.

След като е подредил света по най-красив и вдъхновен начин, ученият се прибира у дома си в пет часа следобед, за да забрави цялата си красива подредба.

Човешката форма представлява конгломерат от енергийни полета, който съществува във Вселената и се отнася изключително до човешките същества. Шаманите наричат това човешка форма, защото тези енергийни полета са изкривени и видоизменени от навиците и злоупотребите през целия човешки живот.

Воинът знае, че не може да се промени, въпреки това той се заема сериозно със задачата да се опита да се промени. Воинът никога не се разочарова, когато не успее да се промени. Това е единственото му предимство пред обикновения човек.

Воините трябва да бъдат безупречни в усилията си да се променят, за да подплашат човешката форма и да я прогонят. След години безупречност идва момент, когато човешката форма вече не издържа и си отива. Това означава, че в един момент енергийните полета, изкривявани цял живот от навиците, се изправят. Този процес, разбира се, оказва дълбоко въздействие над воина и той може дори да умре вследствие на изправянето на енергийните полета, обаче безупречният воин винаги оцелява.

Единствената свобода, с която воинът разполага, е свободата да се държи безупречно. Безупречността е не само свобода; тя е единственият начин да се изправи човешката форма.

Всеки навик се нуждае от всичките си съставни части, за да действа. Ако бъде лишен от някои части, навикът се разпада.

Битката се води точно тук, на земята. Ние сме човешки същества. Кой знае какво ни очаква или какъв вид сила може да имаме?

Светът на хората има своите възходи и падения, а хората се издигат или падат заедно със своя свят; воините няма защо да следват възходите и паденията на своите събратя.

Живецът на нашето съществуване е актът на възприятие, а магията на нашето съществуване е актът на осъзнаване. Възприятието и осъзнаването са едно отделно, действащо, неделимо цяло.

Ние нравим избор само веднъж. Избираме или да бъдем воини, или обикновени хора. Друг избор не съществува. Най-малкото не на тази земя.

Пътят на война предлага на човека един нов живот и този живот трябва да бъде изцяло нов. Воинът не може да носи в този нов живот старите си, грозни навици.

Воинът винаги възприема първото събитие от дадена последователност като план или карта на онова, което ще се разгърне впоследствие.

Хората обичат да им се казва какво да правят, но още повече обичат да се съпротивяват и да не правят това, което им е казано; по този начин се заплитат в омраза към човека, който им го е казал.

Всеки човек разполага с достатъчно лична сила за нещо. Разковничето на война е да отдели личната си сила от своите слабости, за да постигне целта си на воин.

Всеки човек може да вижда и все пак ние предпочитаме да не си спомняме това, което виждаме.

КОМЕНТАР

Бяха минали години, преди да напиша „Вторият пръстен на силата“. Дон Хуан отдавна си бе отишъл и извадките от тази книга представляват спомени от онова, което е казал; спомени, съживени от една нова ситуация и ново развитие на нещата. В живота ми се бе появило ново действащо лице. Беше от групата на дон Хуан – Флоринда Матус. Всички ученици на дон Хуан разбираха, че след като дон Хуан си бе отишъл, Флоринда бе оставена да завърши последната част от нашето обучение.

– Ти няма да бъдеш завършен воин, докато не си в състояние да приемаш заповеди от жена, без да се чувстваш накърнен до дъното на душата си – бе казал дон Хуан. – Но тази жена не може да бъде коя да е. Трябва да е някой много специален човек, разполагащ с такава сила и безпощадност, които няма да ти позволят да бъдеш „мъжът, който командва“, какъвто си въобразяваш, че си.

Естествено, тогава се разсмях на думите му. Помислих си, че той положително се шегува. Но истината беше, че той изобщо не се шегуваше. Един ден Флоринда Донър-Грау и Тайша Абелар се върнаха и ние отидохме в Мексико. И там, в един универсален магазин в Гуадалахара, се намерихме с Флоринда Матус, най-страхотната жена, която изобщо съм виждал – изключително висока, около метър и осемдесет, жилеста и кльошава, с красиво лице, определено възрастна и все пак много млада.

– Я! Ето ви и вас! – възкликна тя, когато ни видя. – Тримата мускетари! Лудите глави! Къде ли не ви търсих!

И без повече приказки тя пое командването. Флоринда Донър-Грау, естествено, страхотно се зарадва. Тайша Абелар, както обикновено, беше крайно сдържана, а аз се почувствах толкова засегнат, че бях направо бесен. Знаех си, че тая няма да я бъде. Усетих, че ще бъде на нож с тая жена още от момента, когато отвори наглата си уста и ни излезе с тъпотии от рода на „лудите глави“.

Но някакви неподозирани неща, които явно съм имал в запас, ми се притекоха на помощ и ме възпряха да реагирам ядосано или заядливо; с Флоринда изключително се сработихме, по-добре, отколкото изобщо съм си представял. Тя ни ръководеше с желязна ръка. Беше неоспоримата царица на живота ни. Тя имаше нужната сила и отстраненост, за да постига задачата си – да мобилизира максимално способностите ни по най-неуловим начин. Не допускаше никой от нас да изпада в самосъжаление или хленчове, ако нещо не ни допаднаше особено. Тя изобщо не приличаше на дон Хуан. Липсваше ѝ неговото трезвомислие, но компенсираше това с друго свое качество: светкавично схващаше всичко. Стигаше ѝ един поглед, за да вникне цялостно в дадена ситуация и да действа мигновено в съответствие с това, което се очаква от нея.

Една от любимите ѝ задявки, която страхотно ми допаднаше, бе да запита най-сериозно залата или групата хора, на които говореше: „Някой от вас тук знае ли нещо за налягането и разместването на газовете?“ Задаваше този въпрос напълно сериозно. И когато слушателите отговореха: „Не, не знаем“, тя казваше: „Значи тогава мога да ви кажа каквото си искам, нали?“ – и наистина се впускаше да говори каквото си иска.

Понякога казваше толкова смешни неща, че направо се търкалях на пода от смях.

Друг класически неин въпрос беше: „Някой тук знае ли нещо за ретината на шимпанзетата? Не?“, и Флоринда започваше да говори абсолютни шуротии за ретината на шимпанзетата. Никога през живота си не съм се забавлявал толкова. Бях се превърнал в неин обожател и най-предан последовател.

Веднъж ми се появи фистула на бедрената кост, последица от падането ми преди години в един пролом, пълен с бодливи кактуси. Тогава в тялото ми се бяха забили седемдесет и пет иглици. Една от тях или не беше извадена напълно, или бе останало замърсяване, което години покъсно бе предизвикало тази фистула.

Лекарят ми каза:

– Не е нищо сериозно. Просто гнойна торбичка, която трябва да се разреже с ланцет. Съвсем проста операция. Само за няколко минути ще го изчистим.

Посъветвах се с Флоринда и тя ми каза:

– Ти си нагуал. Или сам ще се излекуваш, или ще умреш. Няма място за колебания или двойствено поведение. Един нагуал да остави да го реже лекар, това значи да е загубил силата си. Един нагуал да умре от фистула? Какъв срам.

С изключение на Флоринда Донър-Грау и Тайша Абелар, останали-те ученици на дон Хуан изобщо не взимаха надълбоко Флоринда. За тях тя беше просто особа, която внушава страх. Човек, който никога не им позволяваше свободата, която те смятаха, че им се полага. Тя никога не ги хвалеше за псевдопостиженията им в шаманизма и ги възпираше всеки път, когато се отклоняваха от пътя на война.

В текста на „Вторият пръстен на силата“ тази борба между учениците е повече от явна. Учениците на дон Хуан бяха едно заблудено стадо, с вечни изблици на егоцентричност до вманиачаване, като всеки от тях теглеше в своята си посока, всеки се стремеше да утвърди собствената си стойност.

Всичко, което се случваше в живота ни оттогава насам, беше дълбоко повлияно от Флоринда Матус и въпреки това тя никога не се изтъкваше. Винаги беше фигура на втори план, мъдра, забавна, безмилостна. Флоринда Донър-Грау и аз я обикнахме, както никога дотогава не сме обичали, а когато си отиде, тя завеща на Флоринда Донър-Грау името си, скъпоценностите си, парите си, своята изисканост, уменията си. Чувствах, че никога не бих могъл да напиша книга за Флоринда Матус и

че ако някой го стори, то трябва да бъде Флоринда Донър-Грау, нейната същинска наследница, нейна дъщеря повече от всички. Аз бях като Флоринда Матус – само една фигура на втори план, оставена там от дон Хуан Матус да преодолява самотата на един воин и да се радва на пътя си по тази земя.

ИЗВАДКИ ОТ „ДАРЪТ НА ОРЕЛА“

Изкуството на сънуването е способността човек да използва обикновените си сънища и да ги превърне в контролирано осъзнаване посредством определена форма на внимание, наречена сънно внимание.

Изкуството на прикриването е набор процедури и начини на поведение, позволяващи на воина да извлече най-доброто от всяка възможна ситуация.

Препоръката към воините е да не притежават каквито и да било материални неща, над които да съсредоточават силата си, а да я съсредоточават над духа, над истинския полет към непознатото, не над дребнави неща.

Всеки, който иска да следва пътя на воина, трябва да се освободи от склонността да притежава неща и да държи на тях.

Виждането е знание на тялото. Понеже у нас преобладаващото сетиво е зрението, то оказва влияние над това знание на тялото и го кара да изглежда свързано с очите.

Загубването на човешката форма е като спирала. То дава на воина свободата да си спомни себе си като изправени енергийни полета и това на свой ред го прави още по-свободен.

Воинът знае, че чака и знае какво чака, а докато чака, погледът му се наслаждава на света. Най-върховното постижение на воина е да се наслаждава на радостта от безкрая.

Посоката, в която върви съдбата на воина, не може да се променя. Предизвикателството е колко далеч може да стигне той и колко безупречен може да бъде в тези строго определени граници.

Когато воинът няма никакви очаквания към хората, техните постъпки повече не го засягат. Един особен покой става движещата сила в живота му. Той вече е възприел едно от схващанията в живота на воина – отстранеността.

Отстраненост не означава автоматично мъдрост, но въпреки това тя е предимство, защото позволява на воина да спре за един миг, за да прецени отново ситуацията, да провери позициите си. За да може да се възползва правилно от този допълнителен миг

обаче, воинът трябва да се бори непоколебимо през целия си живот.

Вече съм отдаден на силата, която направлява съдбата ми.
Не се вкопчвам в нищо, така не ще имам какво да браня.
Нямам мисли, така че ще виждам.
Не се страхувам от нищо, така че ще си спомням себе си.
Необвързан с нищо и с покой изпълнен,
ще се стрелна покрай Орела, за да бъде свободен.

За един воин е много по-лесно да се сбогува в условията на краен стрес, отколкото да бъде безупречен в нормални обстоятелства.

Човешките същества имат две страни. Дясната страна включва всичко, което интелектът може да схване. Лявата страна е сфера на неописуеми неща: свят, който е невъзможно да се побере в думи. Лявата страна може би се разбира, ако изобщо става дума за разбиране, с цялото тяло; затова тя не се поддава на рационално обяснение.

Всички способности, възможности и постижения на шаманизма, от най-простото до най-изумителното, са в самото тяло на човека.

Силата, която направлява съдбата на всички живи същества, е наречена Орела, не защото е орел или има нещо общо с орел, а защото за окото на виждания тя изглежда като безмерен, абсолютно черен орел, възправен както един орел застава, а ръстът му се простира до безкрайността.

Орела поглъща осъзнаването на всички същества, които, живели до преди миг на земята и вече мъртви, се понасят към клюна на Орела подобно на рояк светулки, за да се срещнат със своя стопанин, причината да са имали живот. Орела изважда тези малки пламъчета, разстила ги, тъй както се разпъва ошавена кожа, и после ги поглъща; понеже осъзнаването е храната на Орела.

Орела, тази сила, която направлява съдбата на всички живи същества, отразява еднакво и едновременно всички тези живи същества. Затова няма смисъл човек да се моли на Орела, да иска помощ, да се надява на милост. Човешката част от Орела е твърде незначителна, за да затрогне цялото.

Всяко живо същество е дарено със силата – ако пожелае това – да потърси отвор към свободата и да мине през него. За виждащия, който вижда отвора, и за съществата, които минават през него, е ясно, че Орела е отредил този дар, за да пребъде осъзнаването.

Да преминеш в свободата не означава вечен живот, както обикновено се разбира вечността – тоест да живееш вечно. По-скоро това означава, че воинът може да задържи осъзнаването си, което обикновено се изпуска в момента на смъртта. В момента на прехода тялото в своята цялост се изпълва със знание. Всяка клетка осъзнава себе си и същевременно осъзнава цялото тяло.

Дарът на Орела – свободата – не е просто дар, а шансът да имаш шанс.

Един воин никога не попада в обсада. Да бъдеш в обсада означава да имаш лични притежания, които могат да бъдат блокирани. Воинът няма нищичко на света освен своята безупречност, а тя не може да бъде застрашена от нищо.

Първият принцип в изкуството на прикриването е, че воинът сам избира бойното поле. Един воин никога не влиза в сражение, без да познава местността.

Вторият принцип в изкуството на прикриването е да изхвърлиш всичко ненужно. Воинът не усложнява нещата. Целта му е да ги опростява. Той използва цялата концентрация, на която е способен, за да реши дали да влезе в сражение или не, защото всяка битка е битка за живота му. Това е третият принцип в изкуството на прикриването. Воинът трябва да е с нагласата и готовността да влезе в последното си сражение тук и сега. А не както дойде.

Един воин се отпуска, забравя всичко, не изпитва никакъв страх. Само в такъв случай силите, които направляват хората, отварят пътя за един воин и му помагат. Само тогава. Това е четвъртият принцип на изкуството на прикриването.

Когато се изправи пред нещо непонятно, с което не може да се справи, воинът се оттегля за малко. Остава ума си да блуждае. Заема се с нещо друго, каквото и да било. Това е петият принцип в изкуството на прикриването.

Воинът сгъстява времето – това е шестият принцип в изкуството на прикриването. Дори един миг е от значение. Когато водиш битка за живота си, секундата е вечност, една вечност, която

може да реши изхода от битката. Целта на война е да успее, затова той сгъстява времето. Воинът не пропилява нито миг.

За да може да приложи седмия принцип в изкуството на прикриването, човек трябва да е приложил останалите шест – един прикривач никога не се блъска да излезе напред. Той винаги наблюдава иззад сцената.

Когато се приложат тези принципи, те водят до три резултата. Първият е, че прикривачът се научава никога да не се взима на сериозно; научава се да се смее над себе си. Когато не се страхува да бъде глупак, той може да направи на глупак всекиго. Вторият резултат е, че прикривачът се научава на безкрайно търпение. Прикривачът никога не прибързва, никога не се притеснява. А третият е, че прикривачът развива безгранична способност да импровизира.

Воинът гледа към идващото време. Обикновено ние гледаме как времето отминава. Само един воин може да промени това и да се обърне към времето, което идва към него.

Воинът има наум само една мисъл – свободата. Да умреш и да бъдеш погълнат от Орела не е никакво предизвикателство. От друга страна, да се промъкнеш покрай Орела и да бъдеш свободен е изключителна храброст.

Когато воинът говори за времето, той няма предвид нещо, което се измерва по движението на часовника. Времето е същината на вниманието: излъчванията на Орела са направени от време; и по-точно казано, когато воинът навлиза в други аспекти на себе си, той се запознава с времето.

Един воин не може вече да ридае и единственият му израз на мъка е един трепет, който идва от самите дълбини на Вселената. Сякаш едно от излъчванията на Орела е направено от чиста мъка и когато улучи война, трепетът на война е безконечен.

КОМЕНТАР

Забележително чувство изпитах, когато преглеждах извадките от „Дарът на Орела“. Веднага долових как силното притегляне на намерението на шаманите от древно Мексико действа по-живо отвсякога. Тогава разбрах без сянка от съмнение, че извадките от тази книга се направляват от тяхното колело на времето. Нещо повече, разбрах, че така е

било с всяко нещо, което съм правил в миналото, като например самото написване на „Дарът на Орела“, така е и с всичко, което сега правя – включително написването на тази книга.

Понеже ми е невъзможно да изясня този въпрос, остава ми само да го приема със смирение. Шаманите от древно Мексико наистина са използвали различна познавателна система и чрез елементите на тази система те все още можеха да ми въздействат по най-положителен и вдъхновяващ начин.

Благодарение на усилията на Флоринда Матус, която ме увлече да науча разработени в най-големи тънкости стандартни шамански техники, разработени от древните шамани, като например прегледа, аз получих нов, цялостен поглед към изживяванията си с дон Хуан с такава сила, каквато никога не съм си и представял. Книгата ми „Дарът на Орела“ бе резултат именно от този нов поглед към дон Хуан Матус.

Според дон Хуан Матус прегледът означаваше да преживееш отново и да преподредиш всичко в живота си на един дъх. Той не обръщаше внимание на подробностите в сложните варианти на тази древна техника. Флоринда от своя страна проявяваше напълно различна възискателност и към най-дребните подробности. Месеци наред ме обучаваше да навлизам в такива аспекти на прегледа, които и досега не съм в състояние да обясня.

– Това, което изживяваш, е безпределността на воина – обясняваше ми тя. – Техниките са си техники, голяма работа. Много по-важното е как човек ще ги прилага и да се придържа към тях по целия си път.

Когато правих преглед на дон Хуан според системата на Флоринда, това ми позволи да го видя в най-тънки подробности и смисъл. Това ми подейства безкрайно по-силно, отколкото да говоря със самия дон Хуан. Именно прагматизмът на Флоринда ми позволи да вникна по смайващ начин в практическите възможности, които изобщо не бяха интересуваели дон Хуан. Флоринда, прагматична като истинска жена, не си правеше никакви илюзии по отношение на себе си, нямаше никакви мании за величие. Казваше, че е просто орач, който не може да си позволи да пропусне нито една бразда.

– Воинът трябва да върви много бавно – напътстваше ме тя – и да се възползва от всяко нещо, предоставено му по пътя на воина. Едно от най-забележителните неща е способността, с която всички разполагаме като воители, да фокусираме вниманието си с непоколебима сила над изживяните събития. Воинът може да фокусира вниманието си дори над хора, които никога не е познавал. Крайният резултат от това дълбоко

фокусиране винаги е един – възстановява се цялата сцена. Войнът получава достъп до цели блокове от изживявания, забравени или чисто нови. Опитай.

Последвах съвета ѝ и се фокусирах, естествено, над дон Хуан. Припомних си всичко, случило се във всеки отделен момент. Спомнях си и такива подробности, каквито не съм смятал за нужно да помня. Благодарение на усилията на Флоринда аз бях в състояние да възстановя огромни епизоди от заниманията ми с дон Хуан, както и изключително важни подробности, които съвсем бях изпуснал.

Духът на извадките от „Дарът на Орела“ направо ме разтърси, защото извадките ми разкриха колко дълбоко значение бе придавал дон Хуан на всеки елемент от неговия свят, на пътя на война като образец на човешките постижения. Тази нагласа бе надживяла дори самия него и сега се проявяваше по-живо отвсякога. Откровено казано, понякога имах чувство, че дон Хуан никога не си е отивал. Стигнах до там, че действително го чувах да се движи около къщата. Попитах Флоринда за това.

Тя ми отговори:

– О, не е нищо особено. Просто празнотата на нагуала Хуан Матус се пресяга да те докосне, без значение къде е неговото осъзнаване в момента.

Отговорът ѝ още повече ме обърка, заинтригува и обезкуражи. Макар че Флоринда беше човекът, най-близо до дон Хуан, те бяха изумително различни. Но общото и у двамата бе празнотата на личността. Те вече не бяха хора. Дон Хуан Матус не съществуваше като личност. Това, което съществуваше на мястото на личността му, бе един сборник разкази, всеки от тях съвсем подходящ за ситуацията, която обсъждахме, поучителни истории и смешни случки, които носеха отпечатъка на неговото трезвомислие и сдържаност.

И Флоринда беше такава: история след история. Но нейните разкази бяха за хора. Поради пълното ѝ безпристрастие те бяха нещо като възвишена форма на клока или клока, издигната до невъобразими висоти на резултатност и наслада.

– Искам да направиш преглед на един човек, който страхотно прилича на теб – каза ми тя един ден. – Ще му направиш преглед така, сякаш си го познавал цял живот. Този човек беше от извънредно значение за формирането на нашата приемствена линия. Казваше се Елиас, нагуалът Елиас. Аз го наричам „нагуала, който загуби рая“.

Историята е такава: нагуалът Елиас е бил възпитан от йезуитски

свещеник, който го научил да чете, да пише и да свири на клавесин. Научил го и на латински. Нагуалът Елиас можел да чете Писанията на латински без никакви затруднения, като истински образован човек. Предопределението му било да стане свещеник, но той бил индианец, а по онова време за индианците нямало място в свещеническото съсловие. Видът им внушавал страх, били прекалено мургави, прекалено много индианци. Духовниците били от висшите социални среди, от испански произход, с бяла кожа и сини очи; били красиви и представителни. В сравнение с тях нагуалът Елиас бил като мечка, но той не се отказвал да се бори, насърчаван от уверенията на своя наставник, че Бог ще се погрижи да го приемат в свещеническите среди.

Той бил клисар в църквата, в която неговият наставник бил енорийски свещеник, и един ден там влязла една истинска вещица. Казвала се Амалия. Говорело се, че била смахната. Както и да е, тя в последна сметка омаяла горкия клисар, който се влюбил така дълбоко и безнадеждно в Амалия, че накрая се озовал в колибата на един нагуал. След време той самият станал нагуала Елиас, способен, културен, образован. Изглеждало, че призванието на нагуал сякаш е създадено за него. То му позволявало анонимност и това осъществяване, което му било отказано в света.

Той бил сънувач и владеел изкуството на сънуването толкова добре, че можел да достигне и най-потайните кътчета на Вселената в състояние извън тялото. Понякога дори донасял от там предмети, които привличали погледа му с изящните си очертания, напълно непонятни предмети. Той ги наричал „измислици“ и имал цяла колекция от тях.

Искам да фокусираш прегледа си над тези „измислици“ – нареди ми Флоринда. – Искам накрая да успееш да ги помиришеш, да ги усетиш с ръцете си, макар и представа да нямаш от тях, освен от това, което ти разказвам в момента: Такова фокусиране означава да установиш една отправна точка, тъй както в алгебрично уравнение нещо може да се изчисли чрез използването на трети елемент. И като използваш някой друг като отправна точка, ти ще можеш да видиш нагуала Хуан Матус с безкрайна яснота.

Като цяло книгата „Дарът на Орела“ е преглед в дълбочина на нещата, които дон Хуан бе правил с мен, докато беше на този свят. Представата за дон Хуан, която добих чрез новоусвоените умения при прегледа – например да използвам като отправна точка нагуала Елиас, – беше безкрайно по-силна от представата, която си бях съставил за него, докато беше жив. Тези представи, които получавах при прегледа, бяха

лишени от топлотата на живия човек, но в замяната на това бяха точни и определени като неодушевени предмети, които човек може да изследва колкото иска.

ИЗВАДКИ ОТ „ОГЪНЯТ ОТВЪТРЕ“

Няма цялостност без тъга и копнеж, защото без тях няма нито трезвост, нито доброта. Мъдрост без доброта и знание без трезвост са безполезни.

Чувството за собствената значимост е най-големият враг на човека. Когато се чувства засегнат от деянията и злодеянията на хората, това отслабва силите му. Чувството за собствена значимост заставя човек да прекара по-голямата част от живота си засегнат от някого или нещо.

За да следва пътя на знанието, човек трябва да е с много богато въображение. По пътя на знанието нищо не е така ясно, както бихме искали да бъде.

Ако виждащите успяват да се владеят в присъствието на дребните тирани, те със сигурност ще могат да се изправят безнаказано и пред непознатото, а след това да издържат и на присъствието на непознаваемото.

По-естественото е да се мисли, че ако един воин се владее пред лицето на непознатото, той със сигурност ще може да се изправи безнаказано и пред дребните тирани. Но не е така. Изключителните воители от древните времена били унищожени именно защото се опирали на това схващане. Нищо не може да кали толкова духа на воина, както предизвикателството да си има работа с невъзможни хора, разполагащи с власт. Само в такива условия един воин може да придобие нужното трезвомислие и спокойствие, за да издържи натиска на непознаваемото.

Непознатото е нещо, което е скрито от човека, забулено може би от ужасяващ контекст, но въпреки това е достижимо за човека. Непознатото в даден момент става познато. Непознаваемото, от друга страна, е неопикуемо, невъобразимо, непонятно. То е нещо, което никога няма да опознаем, и все пак го има – изумително и същевременно ужасяващо в своята необятност.

Ние възприемаме. Това е неоспорим факт. Но това, което възприемаме, не е същият тип факт, защото ние сме приучени какво да възприемаме.

Според воините ние си мислим, че там, вън, съществува един веществен свят единствено поради нашето осъзнаване. Но това,

което действително съществува там, са излъчванията на Орела – протичащи, постоянно в движение и заедно с това неизменни, вечни.

Най-дълбокият недостатък на несъвършените воители е, че са склонни да забравят чудото на това, което виждат. Те се главозамайват от факта, че виждат, и започват да вярват, че това се дължи на собствената им гениалност. Опитният воин трябва да бъде безупречен, за да може да надделее тази почти непобедима човешка слабост. По-важно и от самото виждане е какво ще направят воините с това, което виждат.

Една от най-великите сили в живота на воините е страхът, защото той ги подтиква да учат.

За виждащия истината е, че всички живи същества се стремят да умрат. Това, което възпира смъртта, е осъзнаването.

Непознатото присъства постоянно, но е извън възможностите на нормалното ни съзнание. Непознатото е безполезната част от обикновения човек. А е безполезна, защото обикновеният човек не разполага с достатъчно свободна енергия, за да се добере до нея.

Най-голямата грешка на хората е, че не могат да се откъснат от описа на разума. Разумът не се занимава с човека като енергия. Разумът се занимава с уреди, които създават енергия, но никога не му е хрумвало сериозно, че ние сме нещо по-добро от уреди – ние сме организми, които създават енергия. Ние сме мехурчета енергия.

Воините, които по своя воля постигат пълно осъзнаване, са изумителна гледка. В този момент те пламват отвътре. Огънят отвътре ги изгаря. И в пълно осъзнаване те се сливат с излъчванията на Орела и се зарейват във вечността.

Веднъж постигнем ли вътрешно мълчание, всичко става възможно. Начинът да престанем да говорим на себе си е съвсем същият като начина, по който сме се научили да си говорим – ние сме били обучени принудително и категорично, затова точно така трябва и да се отучим – принудително и категорично.

Безупречността започва от едно отделно действие, което трябва да се извършва умишлено, точно и продължително време. Ако това действие се повтаря достатъчно дълго, човек придобива чувството за непреклонно намерение, което може да се приложи към всяко друго нещо. Постигне ли се това, пътят е чист. Едно

нещо ще води към друго, докато воинът осъзнае пълния си потенциал.

Тайната на осъзнаването е мрак. Човешките същества са пропити от тази тайна, от необясними неща. Лудост е да гледаме на себе си по какъвто и да било друг начин. Затова воинът не унижава тайната на човека, като се опитва да я обясни разумно.

Осъзнаването бива два вида. Единият е просто словоизлияния, огромни емоционални изблици и нищо повече. Другият е в резултат от преместването на събирателната точка; той не е свързан с емоционални изблици, а с действия. Емоционалното осъзнаване идва години по-късно, след като воинът е закрепил чрез дълга практика събирателната точка на новото ѝ положение.

Най-лошото, което може да ни се случи, е да умрем и след като това е неминуемата ни участ, ние сме свободни; който е загубил всичко, вече няма от какво изобщо да се страхува.

Воинът не се хвърля в непознатото от алчност. Алчността е подтик само в света на обикновените дела. За да дръзне да навлезе в тази ужасяваща самота на непознатото, човек трябва да има нещо повече от алчност. Обич, човек се нуждае от обич към живота, към интригуващото, към тайната. Човек се нуждае от неутолимо любопитство и безмерна храброст.

Воинът мисли само за тайните на осъзнаването – тайната е единственото, което има значение. Ние сме живи същества; ще трябва да умрем и да отдадем своето осъзнаване. Но ако можехме да променим съвсем мъничко това, какви ли тайни ни очакват? Какви тайни!

КОМЕНТАР

„Огънят отвътре“ като книга беше поредният резултат от влиянието на Флоринда Матус над моя живот. Този път тя ме напътстваше да фокусирам вниманието си над учителя на дон Хуан, нагуала Хулиан Осорио. И Флоринда, и моето фокусиране над подробности за този човек ми разкриха, че нагуалът Хулиан Осорио е бил актьор с определен талант, но повече от актьор той бил разпътен мъж, който се интересувал единствено да съблзнява жени – всякакви жени, които му попадали покрай театралните му изяви. Бил разпътен до такава крайност, че в последна сметка си увредил здравето и се разболял от туберкулоза.

Неговият учител, нагуалът Елиас, се натъкнал на него един следобед наред полето, в покрайнините на град Дуранго, както прелъстявал дъщерята на един заможен земевладелец. От напрегането актьорът получил кръвоизлив, и то толкова тежък, че едва не умрял. По думите на Флоринда нагуалът Елиас видял, че нямало как да му помогне. Да го излекува било невъзможно, а единственото, което можел да направи като нагуал, било да спре кръвоизлива. Това и сторил. След това решил да предложи нещо на актьора.

– В пет сутринта тръгвам за планината – казал му той. – Бъди на изхода от града. Непременно. Не успееш ли да дойдеш, ще умреш, и то по-скоро, отколкото си мислиш. Единственото, което ти остава, е да дойдеш с мен. Едва ли ще мога да те излекувам, но поне ще те отклоня от бездната, право към която си се запътил и която означава край на живота. Всички ние, хората, неизбежно стигаме до тази бездна, рано или късно. Аз ще те напътствам да извървиш цялото разстояние било отляво, било отдясно покрай пропастта. И стига да не паднеш, ти ще живееш. Така и няма да оздравееш, но поне ще си жив.

Нагуалът Елиас не вярвал особено на актьора, който бил ленив, разпуснат, малодушен и дори може би страхлив. Доста се изненадал на другия ден, когато в пет сутринта заварил актьора да го чака на края на града. Взел го в планината и след време актьорът станал нагуала Хулиан – един туберкулозен мъж, който никога не се излекувал, но доживял до сто и седем години, като непрекъснато вървял по ръба на пропастта.

– За теб, разбира се, е от изключително значение да изследваш как нагуалът Хулиан е вървял по ръба на пропастта – каза ми веднъж Флоринда. – Нагуалът Хуан Матус не се интересува да го узнае. Според него всичко това бяха излишни подробности. Но ти не си толкова талантлив. За теб, като воин, нищо не може да бъде излишно. Ти трябва да позволиш на мислите, чувствата и представите на шаманите от древно Мексико да идват свободно до теб.

Флоринда беше права. Аз няхах блестящите способности на нагуала Хуан Матус. Точно както беше казала тя – нищо не ми беше излишно. Имах нужда от всяка опорна точка, всяка извивка от пътя. Не можех да си позволя да подмина който и да било възглед или идея на шаманите от древно Мексико, все едно колко невъобразими можеха да ми се струват.

Да изследвам как нагуалът Хулиан е вървял по ръба на пропастта означаваше да обхвана със своята способност да фокусирам прегледа си чувствата, които е изпитвал нагуалът Хулиан в изключителната си

борба да остане жив. Разтърсен бях до мозъка на костите си, като открих, че е водил тази борба във всяка секунда, и то при всичките капани пред твърдата му решимост да оцелее, които му поставяли ужасните му навици да си угажда и изключителната му чувственост. Борбата му не била въпрос на откъслечни битки; това било една непрекъсната, дисциплинирана борба да запазва равновесие. Да върви по ръба на пропастта за война означава да води такава ожесточена битка, в която всяка секунда е решаваща. Един едничък миг на слабост е можел да запрати нагуала Хулиан в пропастта.

Ако обаче фокусирал поглед, цялото си внимание и всичките си усилия над това, което Флоринда наричаше ръба на пропастта, напрежението отслабвало. Вече не гледал с такова отчаяние, както по времето, когато го обсебвали старите му навици. Когато разглеждах нагуала Хулиан в тези му мигове, струваше ми се, че правя преглед на свършено различен човек – един по-умиротворен, по-отстранен, по-овладян човек.

ИЗВАДКИ ОТ „СИЛАТА НА МЪЛЧАНИЕТО“

С течение на времето воинът се учи не толкова на шаманство; по-вярното е, че с течение на времето воинът се научава да събира енергия. Тази енергия ще му позволи досег до някои енергийни полета, които обикновено са недостъпни за него. Шаманството е състояние на осъзнаване, способността да се използват енергийни полета, към които не прибъгваме при възприемането на всекидневния свят, който познаваме.

Във Вселената съществува една неизмерима, неопикуема сила, която шаманите наричат намерение, и абсолютно всяко нещо, което съществува в пелия Космос, е прикрепено към намерението чрез една свързваща брънка. Задачата на воините е да обсъждат, осмислят и използват тази свързваща брънка. Но особено внимание отделят да я изчистят от сковаващото въздействие, оказвано от обичайните грижи на всекидневието им. На това ниво шаманството може да се определи като процедура за изчистване на тази брънка, свързваща ни с намерението.

Интересът на шаманите към миналото им е жизненоважен, но не към личното им минало. За шаманите тяхното минало представлява нещата, които са постигнали другите шамани преди тях. Те се допитват до миналото си, за да получат отправна точка. Само шаманите действително търсят отправна точка в миналото си. За тях установяването на отправна точка означава възможност да изследват намерението.

Обикновеният човек също се занимава с миналото. Но той се интересува от личното си минало, по лични причини. Той се съизмерва с личното си минало или с познанието от миналото, достигнало до неговото време, за да намери оправдание за настоящето си или бъдещо поведение или пък за да определи модел за себе си.

Духът се проявява пред война на всяка крачка. Но това не е цялата истина. Цялата истина е, че духът се разкрива на всеки човек с еднаква сила и постоянство, но само воините са постоянно настроени да възприемат тези проявления.

Според воините шаманизмът е магическа, тайнствена птица, която спира за миг своя полет, за да дари човека с надежда и

чувство за предопределение; воините живеят под крилото на тази птица, която наричат птицата на мъдростта, птицата на свободата.

За война духът е абстракция, просто защото той го познава без помощта на думи или дори мисли. Той е абстракция, защото воинът не може да проумее какво е духът. И все пак, дори без най-малкия изглед или желание да го разбере, воинът се справя с духа. Той го разпознава, призовава го, подмамва го, сближава се с него и му дава израз чрез действията си.

Свързващата брънка на обикновения човек с намерението на практика е мъртва, така че воинът започва от една безполезна брънка, понеже тя не реагира волево. За да съживи тази брънка, воинът трябва да има непоколебимо, жестоко чувство за цел – едно особено състояние на съзнанието, което се нарича непреклонно намерение.

Силата на човека е неизмерима; смъртта съществува единствено защото ние сме я възнамерили още от момента на раждането си. Намерението на смъртта може да се възпре, като преместим положението на събирателната точка.

Изкуството на прикриването означава да научиш всевъзможни трикове за замаскирането си, и то да ги усвоиш толкова добре, че никой да не заподозре как си се престорил на някой друг. За тази цел трябва да бъдеш безжалостен, хитър, търпелив и благ. Твоята безжалостност не бива да бъде грубост, хитростта не бива да бъде коварство, търпението не бива да бъде пренебрежение и благостта – простодушие.

Воините имат една по-далечна цел, предопределяща действията им, която няма нищо общо с личната облага. Обикновеният човек прави нещо само ако има изгледи за облага. Воините не действат заради ползата, а заради духа.

Древните виждащи шамани чрез виждането си забелязали още отначало, че всякакво по-необичайно поведение разтърсва събирателната точка. Скоро открили, че ако човек системно се държи необичайно и насочва мъдро това поведение, то заставя събирателната точка да се премества.

Мълчаливото знание е не друго, а пряк досег до намерението.

Шаманството е пътешествие на завръщането. Воинът се завръща победоносно към духа, след като се е спускал в ада. А от

ада той донася трофеи. Един от тези негови трофеи е разбирането.

От това, че воините са прикривачи, те разбират до съвършенство човешкото поведение. Разбират например, че човешките същества са създания на инвентарния опис. Точното познаване на наличностите и липсите в даден инвентар прави човека учен или специалист в неговата област.

Воините знаят, че когато инвентарът на един обикновен човек не върши работа, тогава човекът или разширява инвентара си, или светът на неговото себеотразяване рухва. Обикновеният човек е в състояние да включи нови елементи в инвентара си, стига те да не противоречат на основната подредба на инвентара. Ако тези елементи противоречат на подредбата му, човешкият ум рухва. Инвентарът е умът. Воинът разчита на това, когато се опитва да разбие огледалото на себеотразяването.

Воините никога не могат да прокарат мост, за да се присъединят към хората от обикновения свят. Но ако самите хора го желаят, те трябва да построят мост, за да се присъединят към воините.

За да може човек да получи достъп до тайнствата на шаманизма, духът трябва да се спусне над човека, който е проявил интерес към това. Със самото си присъствие духът кара събирателната точка на човек да се премести в специфично положение. Това място шаманите познават като място на пълната безжалостност.

Всъщност няма никаква процедура, за да се накара събирателната точка да се премести в място на безжалостност. Духът докосва човека и събирателната му точка се премества. Толкова е просто.

Това, което ни е нужно, за да позволим на магията да ни подейства, е да изхвърлим от ума си всякакви съмнения. Веднъж освободим ли се от съмнението, всичко е възможно.

Възможностите на човека са толкова безпределни и тайнствени, че воините вместо да мислят над тях, предпочитат да ги изследват, без изобщо да се надяват, че някога ще ги разберат.

Всяко нещо, което правят воините, става вследствие преместването на тяхната събирателна точка, а това преместване зависи от количеството енергия, с която разполагат воините.

Всяко придвижване на събирателната точка означава отместване от прекаленото занимаване с индивидуалното си аз. Шаманите смятат, че именно положението на събирателната точка прави съвременния човек самоубийствено егоистичен, напълно погълнат от представата за себе си. Загубил надеждата да се завърне изобщо някога към първоизточника на всичко, обикновеният човек търси утеха в своя егоизъм.

Това, което отваря пред човек пътя на война, е детронирането на чувството за собствена значимост. И всяко нещо, което воинът прави, е насочено към постигането на тази цел.

Шаманите са смъкнали маската на чувството за собствена значимост и са открили, че то е самосъжаление, маскирало се като нещо друго.

В света на всекидневния живот човек лесно може да си върне обратно думата или решението. Единственото необратимо нещо във всекидневния свят е смъртта. В света на шаманите, от друга страна, обикновената смърт може да бъде отменена, но не и думата на шамана. В света на шаманите решенията не могат да бъдат променяни или преразглеждани. Те се взимат веднъж завинаги.

Едно от най-драматичните неща в човешката същност е пагубната връзка между глупостта и себеотрязването. Именно глупостта принуждава обикновения човек да отхвърля всичко, което не отговаря на собствените му себеотрязващи го очаквания. Например като обикновени хора ние сме слепи за такова изключително късче познание, което е на разположение на човека: съществуването на събирателната точка и факта, че тя може да се мести.

Това, че рационалният човек се е вкопчил упорито в собствената представа за себе си, го води до бездънно невежество. Той не допуска факта, че шаманството не е въпрос на заклинания и фокуси, а свободата да възприемаш не само света, който сме приели за даденост, но и всяко друго нещо, постижимо за човешките възможности. Той трепери пред възможността за свобода. А свободата е под носа му.

Затруднението на човека е, че той интуитивно долавя своите скрити възможности, но не се осмелява да ги използва. Затова воините казват, че окаяното положение на човека се дължи на борбата между собствената му глупост и невежеството му. Човек сега, повече отвсякога, има нужда да бъде научен на нови идеи,

които се отнасят преди всичко до вътрешния му свят – шамански идеи, а не социални идеи, идеите на човека, изправен пред непознатото, изправен пред личната си смърт. Сега, повече от всичко друго той има нужда да бъде научен на тайните на събирателната точка.

Духът слуша само когато му се говори с жестове. Обаче жестове не като знаци или движения на тялото, а като акт на пълно себеотдаване, акт на щедрост, на духовитост. Като жест към духа воинът изважда най-доброто от себе си и мълчаливо го поднася на абстракта.

КОМЕНТАР

Последната книга за дон Хуан, която написах, се казва „Силата на мълчанието“, заглавие, избрано от редактора ми; моето заглавие беше „Вътрешното мълчание“. По времето, когато работех над книгата, възгледите на шаманите от древно Мексико бяха станали крайно абстрактни за мен. Флоринда правеше всичко възможно да ме извади от това затыване в абстрактното. Опитваше се да пренасочи вниманието ми към различни аспекти от древните шамански техники или успяваше да ме отклони, като ме шокира със скандално поведение. Но нищо не беше достатъчно, за да ме отклони от явно непреклонното ми влечение.

„Силата на мълчанието“ е интелектуален преглед на мисленето на шаманите от древно Мексико в най-абстрактния му аспект. Докато работех в самота над книгата, аз се чувствах заразен от нагласата на тези хора, от стремежа им да научават все повече и повече, но по един почти рационален път. Флоринда ми бе обяснила, че накрая тези шамани станали изключително студени и отстранени. За тях вече не съществувало нищо топло. Те вече били потеглили на изследователското си пътешествие – студенината им като хора била опит да отговорят на студа на безкрайността. Успели да променят човешките си очи така, че да посрещат студените очи на непознатото.

Долавях същото в себе си и правех отчаяни опити да сменя тази पोсока. Още не съм успял. Мислите ми все повече и повече заприличаха на мислите на онези хора от края на търсенията ми. Не че не се смея. Тъкмо обратното, животът ми е безкрайна радост. Но в същото време той е и едно безкрайно, безжалостно търсене. Безкрайността ще ме погълне и искам да съм готов за това. Не искам безкрайността да ме

разтвори и превърне в нищо само защото съм задържал в себе си човешки желания, топли чувства, привързаност, колкото и смътни да са те. Повече от всичко на света искам да бъда като онези хора. Никога не съм ги познавал. Единствените шамани, които познавах, бяха дон Хуан и неговата група, а нещата, които изразяваха те, бяха много далеч от студентината, която долавях интуитивно у онези непознати хора.

Благодарение на влиянието, което Флоринда оказваше над живота ми, аз успях да се науча да фокусирам блестящо неотклонното си внимание над същността на хора, които никога не съм познавал. Фокусирах вниманието на прегледа си над същността на тези шамани и се оказвах пленен от нея, без никаква надежда да се измъкна от привличането ѝ. Флоринда не вярваше, че това ми състояние е толкова окончателно. Тя ме занасяше и открито ми се присмиваше:

– Това състояние само ти изглежда окончателно, но всъщност не е – каза ми тя. – Ще дойде момент, когато ще смениш посоката. Може дори да захвърлиш всякаква мисъл за шаманите от древно Мексико. Може да захвърлиш мислите и възгледите на самите тези шамани, с които си работил толкова тясно, като например нагуала Хуан Матус. Може дори да отречеш съществуването му. Ще видиш. Воинът няма никакви граници. Усетът му за импровизация е толкова силен, че той може от нищо нещо да изгражда, но не просто някакви кухи конструкции; по-скоро нещо прагматично, което върши работа. Ще видиш. Не че ще ги забравиш, но в един момент, преди да се хвърлиш в бездната, ако си имал хъса да вървиш по ръба ѝ, ако си имал храбростта да не се отдръпваш от него, тогава като воин ще успееш да си изведеш такива подредени и стабилни заключения, които безкрайно повече ще ти подхождат, отколкото това болезнено съсредоточаване над шаманите от древно Мексико.

Думите на Флоринда бяха като красиво пророчество, вдъхващо надежда. Може би беше права. Естествено, беше права да твърди, че възможностите на един воин нямат граници. Единствената пречка е, че за да мога аз да имам различно подреден възглед за света и за себе си, възглед, който да подхожда повече на моя характер, аз ще трябва да вървя по ръба на пропастта, а се съмнявам, че имам храбростта и силата да постигна този подвиг.

Но кой може да каже?

КРАЙ

© 2000 Карлос Кастанеда

Carlos Castaneda
The Wheel of Time (The Shamans of Mexico), 2000

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2907>]